

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
На тему «ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Виконав студент 4 курсу, групи ОП-71а
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Чухненко Каріна Володимирівна
Керівник: к.е.н., доцент Бурденко І.М.

Суми -2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему
«Облік і звітність малого підприємства»
студентки Чухненко Каріни Володимирівни

Актуальність теми дослідження визначається тим, що малі підприємства, так само як і інші суб'єкти господарювання, зобов'язані вести бухгалтерський облік та формувати звітність за результатами господарської діяльності. Однак невеликі розміри малих підприємств накладають певні обмеження на їх можливості щодо ведення повно обліку. Тому важливою проблемою є пошук варіанту вдосконалення обліково-аналітичної системи, оптимальної для суб'єктів малого бізнесу.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є комплексне вивчення та розв'язання проблеми вдосконалення бухгалтерського обліку та звітності малого підприємства.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є підприємство сфери малого бізнесу – ТОВ «Вантаж-Авто», що займається наданням послуг з перевезення вантажів автомобільним транспортом.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань, пов'язаних з організацією бухгалтерського обліку та складання звітності на малому підприємстві.

В роботі використані загальнонаукові методи дослідження: абстрактно-логічний - при вивченні сутності малих підприємств та особливостей організації обліку; монографічний - при вивченні підходів до складання звітності малими підприємствами; індукції та дедукції – при формуванні висновків за результатами досліджень теоретичних та практичних питань; метод аналізу – під час проведення оцінки показників господарської діяльності та фінансового стану малого підприємства, синтезу та узагальнення – у процесі систематизації пропозицій щодо вдосконаленні облікового процесу на підприємстві.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

– уточнено сутність та роль малого підприємства. Визначено критерії, відповідно до яких підприємства відносяться до малих суб'єктів підприємництва. Визначено особливості організації обліку на малих підприємствах, а також методику складання та основні вимоги до фінансової звітності малого підприємства;

– проаналізовано особливості обліку та складання звітності на малому підприємстві ТОВ «Вантаж-Авто»;

– з метою вдосконалення обліку та складання звітності запропоновано заходи. Зокрема з метою удосконалення облікового процесу розроблено положення про внутрішній контроль, а також напрями вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємства малого бізнесу.

Одержані результати можуть бути використані підприємством для покращення організації та методології обліку та складання звітності.

Ключові слова: мале підприємство, суб'єкт малого підприємництва, спрощена форма бухгалтерського обліку, критерії для класифікації підприємств.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 70 сторінках, зокрема список використаних джерел із 41 найменування, розміщений на 5 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 7 рисунків, а також 3 додатки, розміщені на 4 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік

Рік захисту роботи – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	8
1.1. Поняття малого підприємства та критерії віднесення суб'єктів господарювання до малого бізнесу	8
1.2. Особливості організації обліку на малих підприємствах	14
1.3. Методика складання та основні вимоги до фінансової звітності малого підприємства.....	20
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «ВАНТАЖ-АВТО».....	25
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства.....	25
2.2. Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку на підприємстві.....	31
2.3. Особливості складання фінансової звітності	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА «ВАНТАЖ-АВТО»	44
3.1. Рекомендації щодо удосконалення облікового процесу на підприємстві.....	44
3.2. Напрями вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємства малого бізнесу.....	50
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Малі підприємства є значущим елементом сучасної ринкової системи господарювання, гарантією ефективного функціонування розвиненої економіки держави. Важливою особливістю малого бізнесу є те, що вони створюють умови для більш справедливому розподілу виробничих потужностей та власності, а також допомагають пом'якшити нерівність в доходах і багатстві між різними верствами суспільства.

Рівнем розвитку малого бізнесу, активністю підприємців багато в чому визначається рівень демократизації і відкритості економіки держави. За рахунок підтримки малого підприємництва, держава вирішує загальні проблеми підвищення рівня добробуту населення і збільшення відсотка середнього класу в державі (громадян із середнім рівнем доходу).

Як і в інших організаціях на малих підприємствах також обов'язково ведеться бухгалтерський облік, який має свою специфіку. В даний час керівники малих підприємств мають право самостійно організовувати і вести бухгалтерський облік. При цьому грамотна організація бухгалтерського обліку та формування звітності на малих підприємствах дозволяє їм ефективно і мобільно функціонувати в умовах конкурентного середовища. Таким чином, важливою проблемою є пошук варіанту вдосконалення обліково-аналітичної системи, оптимальної для суб'єктів малого бізнесу. Все це визначає актуальність теми даної роботи.

Розвитку теорії та методології бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах малого бізнесу присвячено багато праць таких відомих вітчизняних економістів, як Н.П. Банера , Л.О. Гелей , К.В. Безверхий , Н.В. Бондарчук, І.А. Гнатенко, Т.А. Говорушко, В.Л. Буняк, Т.А. Гоголь, А.В. Довбуш, Л.О. Єзгор, С.М. Лайчук, Н.І. Нечивілова , О.В. Панухник , О.В. Побережець , О.А. Подолянчук , Ю.О. Романченко , О.М. Чабанюк та ін. Однак, незважаючи на наявний науковий і практичний досвід, вважаємо за необхідне вдосконалювати їх з урахуванням сучасної специфіки.

Метою роботи є комплексне вивчення та розв'язання проблеми вдосконалення бухгалтерського обліку та звітності малого підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити поняття малого підприємства та критерії віднесення суб'єктів господарювання до малого бізнесу;
- визначити особливості організації обліку на малих підприємствах;
- представити методику складання та основні вимоги до фінансової звітності малого підприємства;
- навести загальну організаційно-економічну характеристику малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто»;
- проаналізувати особливості організації первинного, синтетичного та аналітичного обліку на підприємстві;
- визначити особливості складання фінансової звітності;
- запропонувати шляхи вдосконалення облікового процесу на підприємстві;
- надати пропозиції щодо вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємства малого бізнесу.

Об'єктом дослідження є підприємство сфери малого бізнесу – ТОВ «Вантаж-Авто», що займається наданням послуг з перевезення вантажів автомобільним транспортом.

Предметом дослідження виступає є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань, пов'язаних з організацією бухгалтерського обліку та складання звітності на малому підприємстві.

Теоретичну та методологічну основу дослідження склали методи дослідження: абстрактно-логічний - при вивченні сутності малих підприємств та особливостей організації обліку; монографічний - при вивченні підходів до складання звітності малими підприємствами; індукції та дедукції – при формуванні висновків за результатами досліджень теоретичних та практичних питань; метод аналізу – під час проведення оцінки показників

господарської діяльності та фінансового стану малого підприємства, синтезу та узагальнення – у процесі систематизації пропозицій щодо вдосконаленні облікового процесу на підприємстві.

Інформаційну базу дослідження складають закони та нормативно-правові акти України, наукові джерела (монографії, статті, тези), внутрішні документи та фінансова звітність малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто» за 2018-2020 роки, матеріали мережі Інтернет та власні спостереження автора.

Практична значимість виконаної роботи полягає в можливості вдосконалювати організацію бухгалтерського обліку та звітності на малому підприємстві ТОВ «Вантаж-Авто».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Поняття малого підприємства та критерії віднесення суб'єктів господарювання до малого бізнесу

Сучасний етап функціонування економіки в багатьох країнах світу, включаючи Україну, характеризується активним розширенням кількості малих підприємств, які формують сегмент малого бізнесу в державі.

Мале підприємництво, яке здійснюється у формі малих підприємств, є невід'ємним елементом сучасної господарської системи економіки держави. Досвід розвинених країн світу наочно підтверджує, що підприємництво відіграє винятково важливу роль в економіці. Завдяки вирішенню багатьох актуальних економічних, соціальних та інших проблем, суб'єкти малого бізнесу створюють фундамент економічного зростання, прискорюють впровадження досягнень науково-технічного прогресу, створюють додаткові робочі місця, насичуючи ринки необхідними товарами та послугами [26, с. 90-97].

Для початку дамо невелику історичну довідку про появу малих підприємств. Як зазначає І. А. Гнатенко, підприємства малого бізнесу були першою і на протязі тривалого часу єдиною формою організації виробничої та торговельної діяльності. Їх капітал, як правило, був обмежений, власник та підприємець часто поєднувалися в одній особі. Історично мале підприємництво представляло собою самостійну господарську діяльність, орієнтовану на локальний внутрішній, а не зовнішній ринок товарів і послуг, і його дана особливість багато в чому збереглася до теперішнього часу [4, с. 214-217].

Появу терміну «мале підприємство» пов'язують з британським міністром з економіки М. Міланом, який в доповіді «Про промисловий та фінансовий стан Великобританії» 1931 року використав поняття «мале

підприємство. Пізніше перше визначення малого підприємства в США з'явилося в нормативно-правовому акті, в Законі про певні види обслуговування (1948 р.) та Законі про малий бізнес (1953 р) [17, с. 14], де сказано, що мала фірма – це підприємство, яке не залежно від інших підприємств в управлінні, але воно не є найбільш істотним у своїй сфері бізнесу. Це досить спірне твердження для теперішнього часу, але воно точно описує той період. В даному випадку протиріччя легко зрозуміти виходячи з таких статистичних даних: на період появи закону мале підприємництво не було настільки поширене, але на даний час частка малих підприємств у ВВП багатьох країн може займати до 50-70% та більше [41, с. 33-38].

На сучасному етапі розвитку економічної науки мале підприємництво продовжує привертати велику увагу науковців та дослідників, які вивчають різні аспекти функціонування цієї форми господарювання. Зростання інтересу до вивчення малого підприємництва в нашій країні на сьогоднішній день обумовлено, в значній мірі, розвитком ринкових відносин, побудовою громадянського суспільства та відповідними змінами в системі соціальних відносин. При цьому слід відзначити, що наукових джерелах підходи до визначення поняття «мале підприємство» варіюються від формально-логічних, в яких акцентується увага на атрибутивних характеристиках, до більш детальних, які увібрали в себе найбільш значимі аспекти.

Відповідно до позиції Комітету експертів британського уряду «... малими підприємство можна назвати малим в тому випадку, якщо воно займає незначну частку на ринку товарів та послуг. Також до істотних характеристик малого підприємства комітет відносить персональне повне або часткове управління підприємством з боку його власника. При цьому посередництво найманих управлінців для керування малим підприємством не використовується. Також незалежність малих підприємств проявляється в тому, що вони не входять до складу більших за розмірами підприємств (корпорацій), тому власники-управлінці такого малого підприємства є вільними та незалежними від зовнішнього контролю, та приймають власні

самостійні рішення» [31].

Вагомим підходом до визначення сутності малого підприємств є його розкриття через призму понять «мале підприємництво» та «малий бізнес». В цьому контексті треба звернути увагу на те, що існує три підходи до опису взаємозв'язку малого підприємництва та малого бізнесу. Так, в рамках першого підходу мале підприємництво розглядається як частина малого бізнесу. Протилежним є другий підхід, відповідного до якого малий бізнес є частиною малого підприємництва. І, нарешті, в рамках третього підходу здійснюється ототожнення малого бізнесу та малого підприємництва (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Підходи до визначення взаємозв'язку малого бізнесу та малого підприємництва [12]

За визначенням Т. А. Говорушко, В. Л. Буняк та С. С. Говорушко малий бізнес – «діяльність суб'єктів економіки при чітко встановлених умовах. Вони можуть бути встановлені законом, державними органами, або іншими представницькими організаціями» [6, с. 10-14]. В свою чергу, «мале підприємництво – це система та вид діяльності, які здатні швидко пристосовуватися до змін кон'юнктури ринку, зовнішнім загрозам і можливостям, за рахунок швидкого перестроювання і перегрупування ресурсів» [25, с. 148-155].

Отже, як свідчать дані рис. 1.1, можна зустріти три підходи до співвідношення понять «малий бізнес» і «мале підприємництво»: бізнес є ширшим, ніж підприємництво; підприємництво є ширшим, ніж бізнес; мале підприємництво та малий бізнес, є якщо не тотожними, то синонімічними

поняттями. Критичний аналіз вітчизняної наукової літератури та практики господарювання засвідчує, що в Україні більш частим є використання саме терміну «мале підприємництво» (особливо в законодавчих документах). Тому можна констатувати наявність суперечливих точок зору на природу і сутність цього феномена.

Мале підприємство поряд з іншими видами підприємств та формами приватного підприємництва (мікропідприємство, приватний підприємець) відноситься до малих форм господарювання. При цьому мале підприємство не є організаційно-правовою формою, такою як, наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю чи приватне акціонерне товариство, а характеризує лише розміри підприємства, які визначають переліком критеріїв, відповідно до яких підприємство може бути віднесено до малих.

В Україні критерії визначення розміру підприємства та віднесення його до мікро-, малого, середнього чи великого підприємства регулювалися різними нормативно-правовими актами. Зокрема, на різних етапах розвитку та вдосконалення законодавчої бази, такими актами були: Закон України «Про підприємства в Україні» (втратив чинність), Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» (втратив чинність), Господарський Кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

На даний момент (станом на початок 2021 року) критерії визначення розміру підприємства встановлюються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 року [32]. Треба зазначити, що цим законом виділення окремих видів підприємств за розмірами здійснювалося не завжди. Лише у 2017 році після прийняття поправок до закону (затверджені змінами від 05.10.2017 р. №2164-VIII) у статті другій закону було представлено класифікацію підприємств (крім бюджетних установ). З 1 січня 2018 року всі підприємства в Україні відповідно до класифікації (ст. 2) відносяться до таких категорій як: мікропідприємство, мале, середнє чи велике підприємство.

Критеріями для віднесення підприємства до певної категорії відповідно до його розміру є такі критерії як: розмір активів; продажі компанії та середньооблікова чисельність працівників (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Місце малих підприємств у загальній класифікації підприємств в Україні [32]

Категорія підприємства	Критерії оцінки за рік, що передує звітному		
	Балансова вартість активів, євро*	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), євро*	Середня кількість працівників, осіб
Мікропідприємства	До 350 тис.	До 700 тис.	До 10
Малі	До 4 млн	До 8 млн	До 50
Середні	До 20 млн	До 40 млн	До 250
Великі	Понад 20 млн	Понад 40 млн	Понад 250

Примітка: *Середній курс євро встановлений НБУ за період, що досліджується

Встановити категорію, до якої належить кожне конкретне підприємство, дуже просто. Балансова вартість активів наводиться у балансі підприємства, що є однією з форм обов'язкової фінансової звітності (рядок 1300). Відповідно, якщо балансова вартість активів підприємства є більшою за 350 тис. євро та меншою за 4 млн євро. У 2020 році середньозважений курс гривні до євро встановлено НБУ на рівні 30,79 грн за 1 євро. Таким чином, відповідно до табл. 1.1, підприємство може вважатися малим в тому випадку, якщо його розмір активів знаходиться в межах 123,04 млн. грн.

Другим критерієм для віднесення підприємства до малого є розмір отриманої ним за рік виручки, яка повинна знаходитися в межах від 0,7 до 8 млн. євро. У гривневому еквіваленті за середнім курсом НБУ цей діапазон становить – 21,553 – 246,32 млн. грн. На думку автора, рішення законодавця про визначення вартісних критеріїв віднесення підприємства до певної категорії є вірним, оскільки нестабільність національної валюти постійно потребуватиме внесення змін до відповідних законів. В свою чергу, євро є стабільною грошовою одиницею, тому критерії встановлені у євро можуть використовуватися впродовж тривалого періоду часу без змін.

Що стосується третього критерію, то він не є вартісним, а розподіляє підприємства за розмірами з точки зору чисельності працівників, які працюють на ньому. Малими підприємствами з точки зору чисельності працівників визнаються ті підприємства, на яких середньооблікова чисельність працівників знаходиться в межах від 10 до 50 осіб.

Треба розуміти, що існують ситуації, коли підприємство не може бути віднесено до якоїсь конкретної категорії одразу за трьома критеріями. Тому законом встановлено наступне: підприємство повинно одночасно відповідати двом з трьох критеріїв для того, щоб відноситися до конкретної категорії. Так, наприклад, підприємство може мати активи на суму 3 млн. євро (категорія – мале підприємство), отримати річну виручку у 7 млн. євро (категорія – мале підприємство), однак при цьому чисельність працюючих становить 80 осіб (категорія – середнє підприємство). Але незважаючи на те, що чисельність працівників більше за 50 осіб, все одно підприємство відноситься до категорії малих, оскільки два критерії відповідають встановленим для малого підприємства межам.

Досить рідко, але можливо, зустрічаються ситуації, коли за кожним з критеріїв підприємство попадає в різну категорію, тобто, наприклад, за розміром активів підприємство є мікро (до 350 тис євро), за виручкою велике (понад 40 млн. євро), а за чисельністю працюючих – середнє (від 50 до 150 осіб). В цьому випадку підприємство вважається малим (тобто обирається середнє). Роз'яснення такого принципу визначення (з конкретними прикладами) представлено в інформаційному повідомленні Міністерства фінансів України від 12.11.2018 р.

Отже, прийняття змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансові звітність в Україні» у частині поповнення ст. 2 класифікацією підприємств за їх розмірами для цілей бухгалтерського обліку стало важливим напрямом уніфікації та дозволяє чітко розуміти критерії, відповідно до яких підприємство відноситься до кожної конкретної категорії. Встановлення вартісних критеріїв в еквіваленті євро дозволить прив'язати

вітчизняні нестабільні умови (інфляція) до стабільної грошової одиниці ЄС.

У наступному параграфі розглянемо особливості організації бухгалтерського обліку підприємствах, що відносяться до категорії малих.

1.2. Особливості організації обліку на малих підприємствах

В умовах ринкової економіки мале підприємництво виступає важливим інструментом стабілізації соціально-економічної ситуації в країні, так як забезпечує підвищення рівня зайнятості населення шляхом створення додаткових робочих місць і, завдяки здатності малих підприємств швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку товарів і послуг, є запорукою найбільш повного задоволення споживчого попиту, надійним джерелом бюджетних надходжень.

Ефективність діяльності малих підприємств багато в чому залежить від того, чи є повна і достовірна економічна інформація щодо їх бізнесу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Провідна роль в інформаційному забезпеченні управління діяльністю малих підприємств належить бухгалтерському обліку. Бухгалтерський облік, будучи елементом системи управління діяльністю будь-якої організації, забезпечує суб'єкта управління інформацією про фінансово-господарські операції та діяльність. Без цього неможливі ні повсякденний контроль за раціональним використанням наявних ресурсів, ні оперативне управління бізнесом.

Особливості функціонування підприємств малого бізнесу як важливих для вітчизняної економіки господарських утворень зумовлюють необхідність дослідження методичних і організаційних підходів до ведення бухгалтерського обліку, так як специфіка діяльності цих підприємств висуває особливі вимоги до формування інформації, необхідної для облікових і контрольних цілей. Завданням бухгалтерського обліку, як зазначає В.В. Ратинський, є не лише відображення та відповідна реєстрація фактів здійснення господарських операцій, в результаті яких підприємство отримує

певні фінансові результати від своєї бізнес-діяльності, але також наявність інформаційної бази для прийняття рішень з метою активного впливу [34]. Зазначені вимоги обумовлюють необхідність пошуку шляхів покращення якості інформації, більшої її деталізації при дотриманні принципу достатності, а також швидкості отримання такої інформації, що описується критерієм оперативність. Тому, на думку автора, саме пришвидшення в отриманні облікової інформації, її оперативності та аналітичності визначає актуальність завдань оптимальної організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах.

Бухгалтерський облік в сучасних умовах господарювання виконує одну з найважливіших функцій управління діяльністю економічного суб'єкта, гарантуючи отримання прибутку, забезпечуючи рентабельність фінансово-господарської діяльності. Вітчизняні науковці А.В. Довбуш та Г.І. Давидовська звертають увагу на те, суб'єкти малого підприємництва аналогічно до підприємств інших розмірів, здійснюють бухгалтерський облік самостійно, вибираючи його форму відповідно до нормативно-правових актів, виходячи з потреб і масштабів діяльності, потреб управління, чисельності персоналу, а також з урахуванням застосовуваного режиму оподаткування [11, с. 162-167].

Сукупність способів ведення бухгалтерського обліку на малому підприємстві відображається в обліковій політиці. До числа актуальних питань, які повинні бути відображені при формуванні облікової політики суб'єкта малого підприємництва, відносяться:

- 1) функції та структура бухгалтерії малого підприємства;
- 2) особливості документообігу та обробка облікової інформації;
- 3) систематизація бухгалтерського і податкового обліку;
- 4) робочий план рахунків, в якому містяться синтетичні та аналітичні рахунки, які потрібні для ведення бухобліку згідно вимогам оперативності та повноти відображення інформації в обліку та фінансовій (іншій) звітності;
- 5) первинна облікова документація та реєстри бухгалтерського і

податкового обліку, які використовуються для реєстрації фактів господарської діяльності і за якими не передбачені типові форми первинних облікових документів, а також форми внутрішньої бухгалтерської звітності;

б) інші рішення, необхідні для ведення обліку [38, с. 55-61].

Досить чітко особливості організації обліку на малих підприємствах описані С.В. Кучер [15]. Науковцем виділено наступні аспекти, які потрібно враховувати суб'єктам малого підприємництва під час прийняття рішень щодо організації окремих аспектів облікової роботи. По-перше, малі підприємства можуть вибрати систему оподаткування, яка може бути як загальною, так і спрощеною (за умови дотримання необхідних критеріїв). По-друге, існує можливість вибору з чотирьох форм організації бухобліку (п. 4 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність [32]). По-третє, малі підприємства мають право так само як і з системою оподаткування обирати систему бухобліку, яка може бути загальною, спрощеною або простою фінансовою звітністю). Вибір системи бухобліку залежить від масштабів господарської діяльності та виду економічної діяльності. По-четверте, обрані системи оподаткування та бухобліку визначають той план рахунків, яким може користуватися мале підприємство. Відповідно, при виборі спрощеної системи оподаткування та обліку підприємство також обирає спрощений план рахунків [15, с. 208-211].

Варто нагадати, що відповідно до ПКУ (Податковий кодекс України) [28] в Україні виділено чотири групи платників ЄП (єдиний податок). Для кожної з цих груп визначено значення критеріїв, відповідно до яких суб'єкт господарювання може потрапити в конкретну групу. Такими критеріями є: база оподаткування (прибуток чи дохід), ставки податку (3% чи 5% з доходу, 18% з прибутку), обмеження видів діяльності (п. 291.5 ПКУ), необхідність чи відсутність сплати ПДВ, тощо) [28].

Особливістю суб'єктів, що відносяться до сфери малого підприємництва та які здійснюють свою діяльність як ФОПи (перша, друга та третя групи) є те, що вони ведуть бухгалтерський облік відповідно до норм,

встановлених ПКУ. В свою чергу, суб'єкти господарювання-юридичні особи на єдиному податку (третья та четверта групи спрощеної системи оподаткування) ведуть облік одночасно дотримуючись норм як податкового, так і бухгалтерського законодавства [29].

Як було зазначено вище, суб'єктами малого бізнесу може бути обрана і загальна система оподаткування (рис. 1.2).

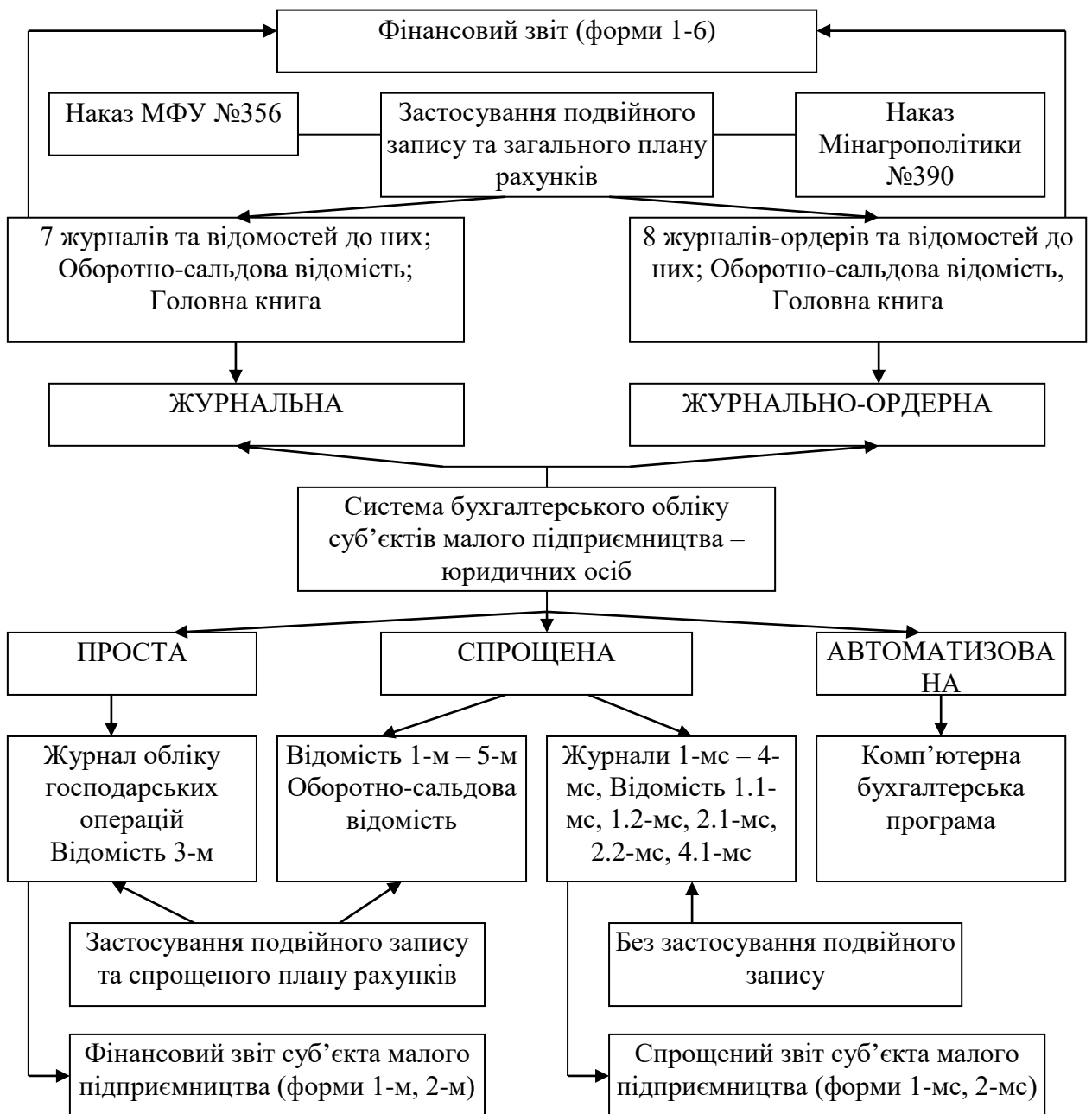

Рисунок 1.2 – Форми обліку малих підприємств, що зареєстровані як юридичні особи [29]

Якщо підприємство обирає загальну систему оподаткування, то вони під час організації обліку повинно дотримуватися вимог Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами (Наказ Мінфіну від 15.06.2011 р. №720 [19]) та Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств (Наказ Міністерства аграрної політики України №390 від 4.06.2009 р. [20] – зараз Міністерство аграрної політики та продовольства України).

Отже, організація та ведення бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва пов'язані з певними особливостями, не властивими середньому і великому бізнесу:

1. Частково або повністю відсутній поділ праці серед співробітників бухгалтерії. У більшості випадків ведення обліку здійснюється однією посадовою особою (бухгалтером), рідше функціонує бухгалтерська служба як самостійний структурний підрозділ.

У економічних суб'єктів, які мають велику кількість контрагентів, широку номенклатуру виробленого і реалізованого товару та істотний штат працівників, бухгалтерія функціонує як самостійний структурний підрозділ, що складається з декількох працівників, за кожним з яких закріплена група рахунків, за якими здійснюється збір, обробка інформації, відображення на рахунках і складання реєстрів обліку. Однак варто зазначити, що на малих підприємствах обмежена контрольна функція за закріпленою ділянкою обліку, в результаті чого виникають систематичні свідомі або випадкові помилки в обліку. Звідси випливає, що, з одного боку, головний бухгалтер є зацікавленою особою в поділі роботи співробітників з метою підвищення відповідальності за результати. З іншого боку, з огляду на специфіку функціонування підприємств малого бізнесу, праця виключно вузькоспеціалізованих співробітників є недоцільною, оскільки виникає необхідність в забезпеченні обліку тільки невеликої кількості різноманітних господарських операцій.

З метою оптимального вирішення такого роду проблеми керівництву і головному бухгалтеру підприємства необхідно спиратися на кваліфікаційний довідник посад керівників, фахівців та інших службовців, який забезпечує кваліфіковане комплектування та використання кадрів, створення дієвого механізму розмежування функцій, повноважень і відповідальності між працівниками, а також встановлення єдиних підходів у визначенні обов'язків і кваліфікаційних вимог.

2. Здійснення головним бухгалтером або працівником бухгалтерії суміжних і невластивих функцій, які повинні здійснювати інші підрозділи економічного суб'єкта. На підприємствах малого бізнесу часто бухгалтерія виконує обов'язки з ведення кадрів, вирішує юридичні питання, готує проекти і договори, оформляє пакет документів, складає бізнес-плани та інші функції фінансового менеджменту.

3. Значний вплив законодавства в сфері податків і оподаткування на ведення бухгалтерського обліку малими підприємствами. Оскільки для суб'єктів малого підприємництва характерні обмежені фінансові та технічні можливості для ведення одночасно фінансового, управлінського і податкового обліку, малі підприємства змушені віддати перевагу одному з обліків і, як правило, податковому.

4. Малі підприємства залежать від стандартного програмного забезпечення автоматизації обліку, яке не дає можливості адаптуватися до особливостей економічного суб'єкта. Безсумнівно, застосування програмних продуктів в обліку дозволяє істотно полегшити і знизити обсяг паперової роботи бухгалтера, однак при цьому відбувається зниження рівня розуміння працівниками особливостей відображення операцій в обліку, принципів подвійного запису та інших.

До загальних проблем, характерних для ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах можна віднести: 1) відсутність або недоробку структури і функцій бухгалтерії підприємства; 2) відсутність аналізу основних елементів облікової політики економічного суб'єкта, що сприяють

визначенню взаємозв'язку між бухгалтерським і податковим обліком, з урахуванням спеціальних режимів оподаткування [16, с. 310-314].

Проведене дослідження особливостей функціонування малих підприємств дозволило зробити висновок, що запорукою їх успішної діяльності є вибір концепції організації бухгалтерського обліку. У найбільш загальному вигляді етапи, що визначають концепцію організації бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу, можуть бути представлені в наступній послідовності: 1) визначення обсягу господарських операцій, їх типізація і вибір порядок відображення в системі бухгалтерського обліку в ув'язці з вимогами податкового законодавства; 2) вибір організаційної форми бухгалтерського обліку в залежності від виду підприємницької діяльності, обсягу фінансово-господарських операцій, застосовуваної системи оподаткування та рівня автоматизації облікового процесу; 3) вибір форми бухгалтерського обліку в залежності від інформаційних потреб управління і контролю, автоматизації облікових процедур; 4) визначення обсягу звітної інформації відповідно до облікової моделі, що ґрунтується на виконанні завдання інформаційного забезпечення управління та формування звітності, включаючи проведення необхідного контролю та аудиту.

1.3. Методика складання та основні вимоги до фінансової звітності малого підприємства

Особливості організації та ведення бухобліку малими підприємствами проявляються, в тому числі, у методиці складання фінансової звітності. При цьому вимоги до формування фінансової звітності як суб'єктів малого підприємства, так і для інших типів підприємств, є однаковими та проявляються у необхідності дотримання вимог повноти відображення інформації, її своєчасності та передбачуваності [40, с. 276-280].

Для зовнішніх користувачів основним джерелом інформації про

підприємство є бухгалтерська (фінансова) та податкова звітність. Тому, відповідно до Закону України № 996-XIV від 16 липня 1999 року «Про бухгалтерський облік» [32] всі організації, незалежно від застосовуваної ними системи оподаткування (загальна, спрощена) та форми власності (приватна, колективна), зобов'язані вести бухоблік і скласти бухгалтерську (фінансову) та податкову звітність.

У відповідності до Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих підприємств (IFRS for Small Entities - IFRS for SMEs), прийнятих міжнародною спільнотою в 2009 році, метою фінансової (бухгалтерської) звітності підприємств малого бізнесу є надання інформації про фінансово-господарський стан, результати операційної діяльності, рух коштів, а також результати управління ресурсами суб'єкта малого підприємництва [21, с. 12].

Інформація, представлена у фінансовій (бухгалтерській) звітності підприємства малого бізнесу у відповідність до вимог IFSR повинна бути корисною для широкого кола користувачів, які не мають можливості затребувати надання публічної звітності, складеної з урахуванням їх інформаційних інтересів. Розкриття додаткової інформації у фінансовій (бухгалтерській) звітності можливо, щоб допомогти користувачам зрозуміти вплив конкретних операцій, інших подій та умов на фінансовий стан і фінансові результати діяльності малого підприємства (рис. 1.3) [38, с. 55-61].

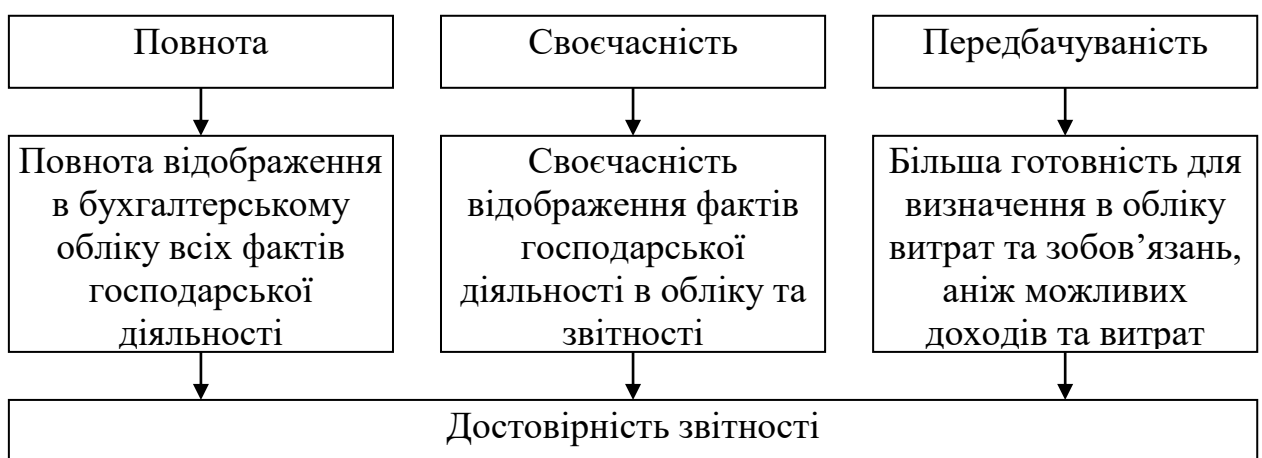

Рисунок 1.3 – Вимоги до фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва [38]

У відповідності з діючими в Україні нормативно-правовими документами малі підприємства приймають самостійне рішення про вибір форм ведення бухгалтерського обліку і звітності, що було зазначено вище. Основна можливість ведення спрощеної форми бухгалтерської (фінансової) звітності затверджується п. 3 статті 11 Закону України № 996-XIV (Закон Про бухоблік) [32]. На основі положень статті 11 Міністерством фінансів України було розроблено стандарт П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [24], в якому визначаються методологічні особливості складання фінансової звітності малими підприємствами.

Поняття спрощеної форми бухгалтерської (фінансової) звітності передбачає усічення її складу (дві форми: баланс та звіт про фінансові результати) та періодичності подання користувачам. Спрощений порядок формування бухгалтерської (фінансової) звітності суб'єктами малого бізнесу дозволяє:

- складати бухгалтерську (фінансову) звітність в скороченому обсязі;
- включати в бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати показники по групах статей без деталізації показників за статтями;
- розкривати у звітності менший обсяг інформації в порівнянні з обсягом, передбаченим для інших організацій, які застосовують загальний режим оподаткування та складання звітності;
- не подавати інформацію за сегментами в бухгалтерській (фінансовій) звітності;
- не розкривати інформацію про пов'язаних сторін в бухгалтерській (фінансової) звітності (за винятком малих підприємств, що публікують бухгалтерську звітність повністю або частково відповідно до законодавства, установчих документів або за власною ініціативою) відповідно до П(С)БО 23 «Розкриття інформації про пов'язаних сторін» [23];
- приводити в бухгалтерській (фінансової) звітності показники про окремі активи, зобов'язання, доходи, витрати та господарські операції

відокремлено лише в разі їх суттєвості і якщо без знання про них зацікавленим користувачам неможлива оцінка фінансового положення організації або фінансових результатів її діяльності;

- відображати будь-які помилки в бухгалтерській звітності минулих років без ретроспективного перерахунку.

Складати додатки до бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати суб'єктам малого підприємництва не потрібно. Якщо у підприємства малого бізнесу відсутні відповідні суттєві показники, тобто найбільш важлива інформація, не повідомляючи якої неможлива оцінка фінансового стану та фінансових результатів його діяльності. Але якщо такі показники є, то додаток до бухгалтерської звітності може бути складено у вільній формі з обов'язковим розкриттям такої інформації:

- положення облікової політики, які необхідні для пояснення порядку формування показників бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати. Наприклад, чи використовувався касовий метод обліку доходів і витрат, враховувався чи відкладений податок на прибуток, факти перспективної зміни облікової політики або перспективного перерахунку при виправленні суттєвих помилок;

- інформацію про суттєві факти господарського життя, що не розкриваються показниками бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати. Наприклад, про суттєві операції з власниками (засновниками), такі як нарахування і виплати відсотків власникам, зміна вкладів до статутного капіталу, тощо.

Характеристика елементів публічної фінансової (бухгалтерської) звітності підприємства малого бізнесу в форматі МСФЗ представлена у табл. 1.2 [21].

Таким чином, достатність і підвищення інформативності звітності підприємств малого бізнесу забезпечуються форматкуванням основних форм бухгалтерської (фінансової) звітності, з яких повинні бути виділені всі істотні дані.

Таблиця 1.2 – Характеристика елементів публічної фінансової (бухгалтерської) звітності малого підприємства відповідно до МСФЗ [21]

Елементи бухгалтерської (фінансової) звітності підприємства малого і середнього бізнесу	Характеристика елементів бухгалтерської (фінансової) звітності в форматі МСФЗ
Активи	Контрольовані підприємством ресурси, що виникають в результаті минулих подій. Використання активів направлено на отримання економічної вигоди в майбутньому
Зобов'язання	Існуюча на звітну дату заборгованість підприємства, оплат якої призведе до відтоку ресурсів, зменшення економічної вигоди. Зобов'язання виникають на підставі договору, правової норми, ділової довіри
Капітал	Залишкова частка активів за винятком зобов'язань. Капітал - вкладення власників і отриманий прибуток.
Доходи	Збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу або збільшення активів, зменшення зобов'язань, що виражається в збільшенні капіталу, не пов'язаного з внесками учасників
Витрати	Зменшення економічних вигод у звітному періоді у формі відпливу чи виснаження активів, збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення власного капіталу і не пов'язані з його розподілом між учасниками

Необхідність складання бухгалтерської (фінансової) звітності є дією підприємств малого бізнесу, що впливає, з одного боку, з приписів законодавства, з іншого - потребою менеджменту в розвитку, вдосконаленні та оптимізації господарського механізму з метою досягнення успіху у довгостроковій перспективі.

В даний час бухгалтерська (фінансова) звітність підприємств малого бізнесу розвивається по шляху зниження кількості підприємців-платників податків, які складають її за скороченим варіантом. Це пов'язано з тим, що з розвитком ринкових інструментів виникає потреба в додатковій інформації, в розширенні цифрових і текстових звітних даних. Слід зазначити, що багато підприємств і організації малого бізнесу, що виходять на ринок міжнародного капіталу для задоволення потреб ділових партнерів, інвесторів, кредиторів складають фінансову (бухгалтерську) звітність в форматі МСФЗ.

РОЗДІЛ 2

ДЮЧА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ
НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «ВАНТАЖ-АВТО»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження в роботі є мале підприємство, що має організаційно-правову форму товариства з обмеженою відповідальністю. Повна юридична назва підприємства – Товариство з обмеженою відповідальністю «Вантаж-Авто» (скорочена назва – ТОВ «Вантаж-Авто»). Підприємство пройшло державну реєстрацію влітку 2010 року (08.07.2010 р.) і на даний час накопичило значний досвід у сфері своєї діяльності, яка не змінювалася впродовж всього періоду існування.

Юридична адреса ТОВ «Вантаж-Авто» співпадає з його фактичною адресою: Сумська область, місто Суми, Ковпаківський район, Вулиця ПРОЛЕТАРСЬКА, будинок 104.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність товариства з обмеженою відповідальністю на території нашої держави є Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 6 лютого 2018 року [33]. Засновником підприємства є одна фізична особа, громадянин України.

ТОВ «Вантаж-Авто» в рамках своєї діяльності може мати такі права:

- здійснювати діяльність, яка не заборонена законодавством України;
- отримувати ліцензії при здійсненні діяльності, яка вимагає отримання ліцензії;
- відкривати рахунки в банках на території України і за її межами;
- наймати персонал, в тому числі іноземний.

Згідно загальнодержавного класифікатора видів економічної діяльності України від 2010 року (КВЕД-2010), розроблений на базі статистичної

класифікації видів економічної діяльності Європейського Союзу (КДЕС / NACE) [14], основним видом діяльності ТОВ «Вантаж-Авто» є: 49.41 Вантажні перевезення автомобільним транспортом. Окрім основного виду діяльності, яким є 49.41, в установчих документах підприємства також відзначено і інші види діяльності, якими може займатися підприємство: 52.29 «Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту» та 52.21 «Допоміжне обслуговування наземного транспорту» [14].

Середньооблікова чисельність працівників підприємства становить 26 осіб, що за чисельністю працівників дозволяє віднести ТОВ «Вантаж-Авто» до числа малих підприємств. Умовою віднесення підприємства до категорії «мале підприємство» згідно з Класифікацією організацій, що належать до суб'єктів малого підприємництва за даним видом діяльності є організації із середньорічною чисельністю від 11 до 50 осіб (див. табл. 1.1). Варто звернути увагу, що середньорічна чисельність співробітника є не єдиним критерієм віднесення підприємства до малих в Україні. Тому в подальшому під час аналізу показників діяльності буде також проаналізовано розмір активів та виручки ТОВ «Вантаж-Авто» та визначено можливість та правомірність віднесення підприємства до малого.

ТОВ «Вантаж-Авто» має у своєму розпорядженні (орендує) парк вантажних автомобілів вантажопідйомністю від 1 до 20 тонн, а також спеціалізовані низькорамні причепа великої вантажопідйомності (до 40 т) для перевезення великогабаритних та великовагових вантажів. Також є тентові причепа об'ємом 120 кубів, рефрижератори з режимом «тепло-холод», меблевi та терм фургони, бортові та відкриті майданчики з вершниками.

ТОВ «Вантаж-Авто» на спеціальному вантажному транспорті перевозить такі види вантажів:

- будівельні матеріали (цегла, будівельні суміші, пиломатеріали, руберойд, лінокрот і багато іншого);
- продукти харчування (цукор, сіль, м'ясо, риба, вода та інше);

- спеціальну техніку (сільськогосподарська техніка, баштові крани (в розібраному вигляді), запчастини, металопрокат);
- товари народного споживання (меблі, побутова хімія та безпечні продукти хімічної промисловості, холодильне обладнання, вироби з текстилю, металу, тощо).

ТОВ «Вантаж-Авто» здійснює як термінові перевезення, так і планові, може проводитися вивезення великих обсягів (кілька машин в день з однієї точки). Завантаження та вивантаження входить в загальну вартість перевезення. За бажанням клієнта можливе страхування вантажу страховою компанією на суму 0,3% від вартості вантажу. При цьому перевезення здійснюються тільки територією України.

Наочно відобразити розподіл завдань та повноважень всередині компанії можливо за допомогою організаційної структури ТОВ «Вантаж-Авто», яка представлена на рисунку 2.1.

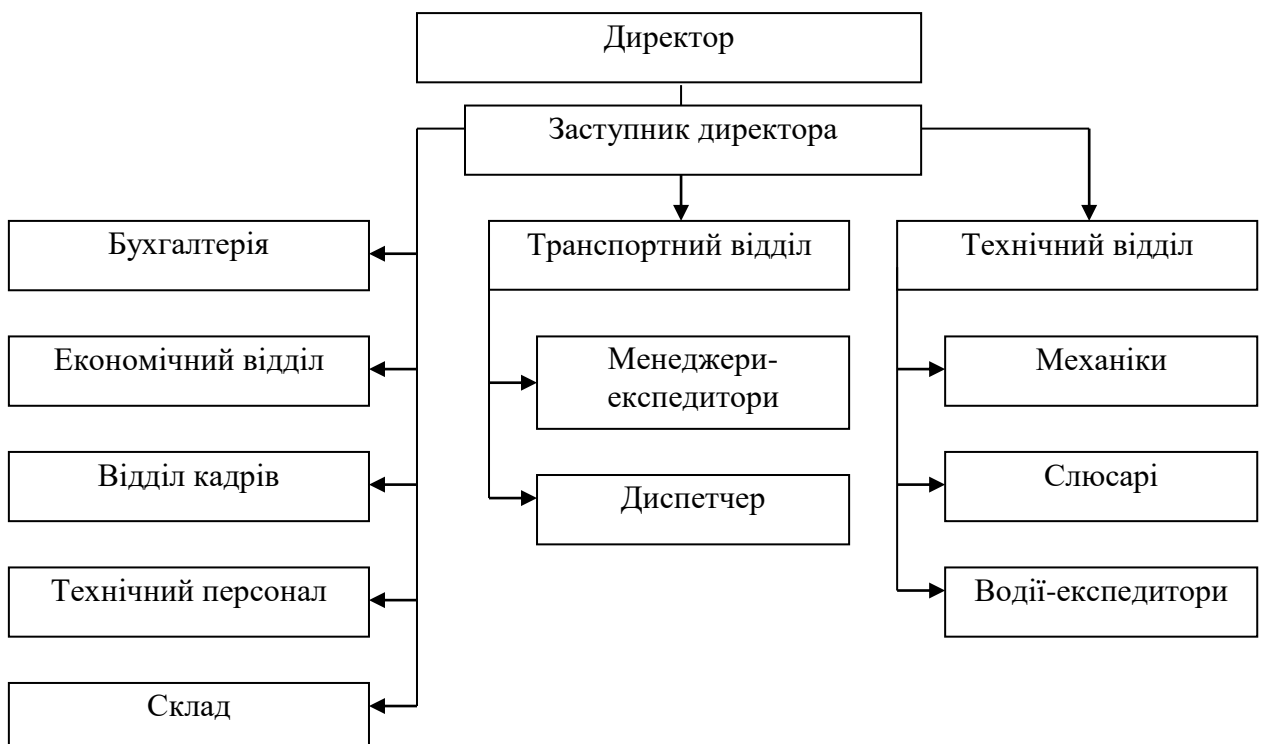

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ТОВ «Вантаж-Авто»

Управління підприємством ТОВ «Вантаж-Авто» здійснюється його

власником, який одночасно є директором комерційної організації. Директор самостійно визначає структуру управління підприємством та формує його кадровий склад. З наведеної на рис. 2.1 схеми можна побачити, що у ТОВ «Вантаж-Авто» застосовано лінійний тип організаційної структури, яка складається з декількох відділів (бухгалтерія, економічний відділ, відділ кадрів, транспортний та технічний відділи). На підприємстві є заступник директора, який за відсутності директора виконує функціональні обов'язки керівника.

Відділ бухгалтерії, який відповідальний за бухгалтерський облік та підготовку фінансової звітності, діє в особі головного бухгалтера і бухгалтера, який здійснює операції з ведення бухгалтерського та податкового обліку, складання бухгалтерської звітності.

Слід зазначити, що при реєстрації всіх господарських операцій використовується комп'ютерна програма «1С-Підприємство 8.3». Також важливо, щоб бухгалтерський та податковий облік ТОВ «Вантаж-Авто» здійснювався відповідно до закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [32]. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, дотримання законодавства при здійсненні господарських операцій несе директор товариства та головний бухгалтер.

Перейдемо тепер до розгляду основних економічних показників діяльності ТОВ «Вантаж-Авто». Ми оцінимо за основними економічними показниками його фінансовий стан за останні три звітні роки (2018-2020 рр.). (табл. 2.1). Основою для проведення відповідного аналізу є річна фінансова звітність малого підприємства за 2019 та 2020 роки.

Перша частина табл. 2.1 відображає дані щодо майнового стану підприємства разом з джерелами фінансових ресурсів, за рахунок яких сформовано основні засоби та оборотні активи досліджуваного транспортного підприємства. Майновий стан визначається наявними в складі активів підприємства необоротними та оборотними активами. Аналіз розміру

активів та їх динаміки за три роки засвідчує, що підприємство нарощує свою матеріально-технічну базу. За 2018-2020 роки активи зросли на 16,1% і склали в останньому звітному році 3350,6 тис. грн. (абсолютний приріст до 2018 року – 463,8 тис. грн.) Таким чином, за розміром активів ТОВ «Вантаж-Авто» також можна віднести до малого підприємства, оскільки балансова вартість активів впродовж всього досліджуваного періоду знаходилася в межах від 350 тис. грн. до 4 млн. грн. (діапазон для віднесення підприємства до категорії малого).

Таблиця 2.1- Показники майнового стану та господарської діяльності ТОВ «Вантаж-Авто» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Зміна абсол., тис. грн.		Зміна відносна, %	
				2018-2019	2018-2020	2018-2019	2018-2020
Активи (пасиви), тис. грн.	2886,8	3103,1	3350,6	216,3	463,8	7,5	16,1
Необоротні активи (основні засоби), тис. грн.	2279,8	2335,4	2585,5	55,6	305,7	2,4	13,4
Оборотні активи, тис. грн.	607,0	767,7	765,1	160,7	158,1	26,5	26,0
Власний капітал, тис. грн.	1953,3	2420,4	2844,1	467,1	890,8	23,9	45,6
Позичковий капітал, тис. грн.	933,5	682,7	506,5	-250,8	-427	-26,9	-45,7
Виручка від наданих послуг, тис. грн.	6854,2	7102,9	7384,3	248,7	530,1	3,6	7,7
Чистий прибуток, тис. грн.	362,4	467,1	423,7	104,7	61,3	28,9	16,9
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	25	27	26	2	1	8,0	4,0

Основна частка активів припадає на необоротні активи, які на 100% представлені основними засобами. Їх розмір збільшився за 2018-2020 роки на 13,4% і склав за підсумками останнього звітного року практично 2,6 млн. грн. Що стосується оборотних активів, то їх балансова вартість є відносно меншою порівняно з необоротними активами – всього 765,1 тис. грн. за підсумками 2020 року. За три роки розмір оборотних активів показав приріст у 26%.

В цілому збільшення активів малого підприємства свідчить про розширення обсягів його господарської діяльності, для чого потрібні

відповідні оборотні активи та основні засоби.

Основним джерелом фінансових ресурсів для формування активів малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто» є власні кошти. Загалом за три роки розмір власних джерел фінансування, який представлений у балансі власним капіталом, збільшився на 45,6% і склав більше 2,8 млн. грн. При цьому статутний капітал становить 240 тис. грн., а на іншу складову власного капіталу – нерозподілений прибуток – припадає 2,6 млн. грн.

Отже, за двома критеріями визначення розміру підприємства, а саме за балансовою вартістю активів (3,35 млн. грн.) та середньообліковою чисельністю працівників (43 особи) аналізоване підприємство ТОВ «Вантаж-Авто» віднесено до категорії малих. Останнім третім критерієм є виручка від реалізації продукції, робіт послуг. Аналізоване підприємство надає логістичні послуги з перевезення вантажів автомобільним транспортом. Тому у табл. 2.1 наведено суму виручки від наданих послуг. За підсумками 2020 року виручка склала 7384,3 тис. грн., що на 7,7% більше порівняно з 2018 роком. Таким чином і за третім критерієм підприємство ТОВ «Вантаж-Авто» відноситься до малих (виручка знаходиться в межах 700-8000 тис. грн.). Зафіксоване зростання виручки повинно розглядатися як позитивна тенденція, однак враховуючи темпи зростання цін в Україні, нарощення виручки на 7,7% за три роки є недостатнім показником при наявній середньорічній інфляції в країна на рівні 5-7%.

Найбільш узагальнюючим показником, яким характеризується абсолютна ефективність господарської діяльності підприємства є чистий прибуток. Як засвідчують дані табл. 2.1, впродовж 2018-2020 років аналізоване мале підприємство було прибутковим. При цьому за 2018-2019 роки йому вдалося наростити масу чистого прибутку на 28,9% до 467,1 тис. грн. Але вже у 2020 році внаслідок відносно меншого зростання доходів порівняно зі збільшення витрат (подорожчання паливно-мастильних матеріалів та витрат на оплату праці) чистий прибуток скоротився на 9,3% до 423,7 тис. грн.

У підсумку представленої характеристики та основних показників діяльності малого підприємства зроблено такі висновки. Досліджуваний суб'єкт господарювання зареєстрований у формі товариства з обмеженою відповідальністю та має юридичну назву – ТОВ «Вантаж-Авто». Підприємство спеціалізується на перевезенні вантажів автомобільним транспортом. Організаційна структура підприємства є лінійною, яка для малого підприємства є найбільш оптимальною та ефективною. За показниками господарської діяльності підприємство за трьома критеріями відноситься до малих. У 2020 році: чисельність – 26 осіб (від 11 до 50 осіб); балансова вартість активів – 3350,6 тис. грн. (від 350 до 4000 тис. грн.) та виручка від реалізації – 7384,3 тис. грн. (від 700 до 8000 тис. грн.).

Впродовж всього досліджуваного періоду підприємство було прибутковим, однак у 2020 році відбулося незначне зменшення прибутку порівняно з 2019 роком до 423,78 тис. грн. Але незважаючи на це, в цілому показники господарської діяльності свідчать про добре фінансове становище господарюючого суб'єкта.

2.2. Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку на підприємстві

Для правильної організації та ведення бухгалтерського обліку, аналізованому малому підприємству ТОВ «Вантаж-Авто», аналогічно іншим господарюючим суб'єктам необхідно вибрати найбільш оптимальний спосіб та форму його організації. Законодавством України встановлено, що суб'єкти малого підприємництва вибирають форму бухгалтерського обліку, самостійно, виходячи з потреб і масштабів бізнесу, особливостей управління, а також виходячи з чисельності працівників.

Бухгалтерський облік ведеться бухгалтерською службою організації, що є самостійним структурним підрозділом, який очолюється головним бухгалтером ТОВ «Вантаж-Авто». Підприємство відноситься до категорії

малих, що окрім відносно невеликих показників діяльності порівняно із середніми та великими підприємствами проявляється також і в незначній кількості господарських операцій, які повинні бути відображені у бухгалтерському обліку. У зв'язку з цим на підприємстві відсутня необхідність тримати у штаті більше одного бухгалтера. Отже, бухгалтерський відділ складається всього з одного працівника – головного бухгалтера.

Головний бухгалтер на малому підприємстві ТОВ «Вантаж-Авто» підпорядковується директору підприємства або заступнику директора в разі відсутності основного керівника. Головний бухгалтер наділений широким спектром повноважень та несе відповідальність за весь матеріально-фінансовий блок компанії. Основними завданнями головного бухгалтера ТОВ «Вантаж-Авто» є організація та ведення бухгалтерського обліку в організації, складання внутрішньої, фінансової та податкової звітності товариства відповідно до вимог законодавства, дотримання касової та фінансової дисципліни. Також до обов'язків головного бухгалтера входить розробка облікової політики суб'єкта господарювання, контроль за роботою бухгалтерії, своєчасний моніторинг за змінами в законодавчій та нормативно-правовій базі, необхідній для функціонування компанії в рамках законодавчого поля.

Обов'язки головного бухгалтера ТОВ «Вантаж-Авто» виглядають наступним чином:

- а) організація та здійснення облікової роботи в компанії;
- б) розробка облікової політики відповідно до актуальних норм законодавства, що стосується бухгалтерського обліку та оподаткування;
- в) формування робочого плану рахунків для використання при веденні бухгалтерського обліку, створення та затвердження бланків первинної документації та форм внутрішньої звітності;
- г) впровадження єдиної інформаційної системи бухгалтерського обліку, забезпечення її відповідності вимогам законодавства;

- д) забезпечення своєчасного формування бухгалтерських проводок, коректного відображення на рахунках здійснених господарських операцій;
- е) контроль за правильністю та дотриманням порядку оформлення первинних документів;
- ж) затвердження порядку проведення інвентаризаційних заходів;
- з) складання та подання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, та інші.

Таким чином, у ТОВ «Вантаж-Авто» організація бухгалтерського обліку реалізована через створення відповідного бухгалтерського відділу, який складається з одного працівника – головного бухгалтера. Враховуючи відносно невеликі обсяги та кількість господарських операцій для підприємства достатньо одного працівника у складі бухгалтерського відділу. Але за необхідності при розширенні діяльності існує велика ймовірність розширення штату бухгалтерії.

Як і в будь-якій організації, у ТОВ «Вантаж-Авто» розроблена та затверджена Облікова політика відповідно до закону України про бухоблік [32] та НП(с)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [22].

ТОВ «Вантаж-Авто» добровільно обрала спрощена процедура бухгалтерського обліку на підставі Національного стандарту бухгалтерського обліку від 25 лютого 2000 р. № 39 (НП(с)БО №25) «Спрощена фінансова звітність» [24].

Зазначена спрощена процедура передбачає наступні етапи бухгалтерського обліку у ТОВ «Вантаж-Авто»:

- документування всіх фінансово-господарських операцій;
- запис інформації, відображеної в первинних облікових документах, у відповідних облікових регістрах;
- підготовка фінансової звітності.

Відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [32] при веденні бухгалтерського обліку мале підприємство дотримується конфіденційності. Ознайомлення зі змістом

регістрів бухгалтерського обліку допускається з дозволу керівника ТОВ «Вантаж-Авто» або у випадках, передбачених законодавством.

Особи, які отримали доступ до реєстрів бухгалтерського обліку ТОВ «Вантаж-Авто», зобов'язані зберегти конфіденційність. Порушення конфіденційності тягне за собою відповідальність у встановленому законом порядку.

Облік ведеться у відповідності з Інструкцією із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності ТОВ «Вантаж-Авто», побудованого на підставі «Плану рахунків бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання та інструкція по його застосуванню» [13].

Всі господарські операції підприємства оформляються відповідними підтверджуючими документами. Початкові бухгалтерські документи готуються під час або після здійснення фінансово-господарських операцій. Первинні бухгалтерські документи складаються як в стандартних формах, встановлених законодавством, так і в формах, розроблених самостійно ТОВ «Вантаж-Авто» відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [30] (в разі відсутності встановлених форм). Для ведення бухгалтерського обліку використовується програма «1С-Підприємство 8.3».

Фінансово-економічні операції, здійснені протягом звітного періоду, відображаються ТОВ «Вантаж-Авто» в хронологічному порядку в журналі за спеціальною формою. Цей реєстр зберігається в формі книги, прошивається і пронумеровується. Журнал фінансово-господарських операцій ведеться за звітний період в місяцях, а на останній сторінці вказується «_____сторінок пронумеровані в цьому журналі», підписується і опечатується керівником ТОВ «Вантаж-Авто». Кількість листів позначається текстом.

Облікові записи (кореспонденція рахунків) відображаються на підставі інформації, поданої в журналі фінансово-господарських операцій та

первинних облікових документів. При цьому використовуються такі рахунки:

- облік основних засобів;
- облік фінансових вкладень;
- рахунок капітальних вкладень;
- інвентарний облік;
- облік запасів;
- облік розрахунків з покупцями та замовниками;
- інша дебіторська заборгованість;
- рахунок грошових коштів та їх еквівалентів;
- облік рахунків з постачальниками та підрядниками;
- облік розрахунку заробітної плати;
- облік інших зобов'язань;
- рахунок приватного капіталу;
- облік витрат на виробництво товарів (робіт, послуг);
- облік доходів за звітний період;
- облік витрат за звітний період;
- облік остаточного фінансового результату.

Кожна обліковий запис використовується для відстеження транзакцій на одному або декількох використовуваних облікових записах.

Сума кожної фінансової транзакції реєструється на двох рахунках одночасно. У першому випадку - з номером рахунку, що підлягає зарахуванню на дебетову сторону рахунку, а в другому - з зарахуванням на кореспондентський рахунок і з номером того ж дебетового рахунку. В обох рахунках записи у шпальтах відображаються на основі фінансово-економічних операцій, проведених на основі інформації, представленої в журналі фінансово-економічних операцій та первинних облікових документів.

Рахунки відкриваються шляхом запису залишків на кінець попереднього періоду на початок звітного періоду. Залишки на рахунках в

цих рахунках, які враховують активи, зобов'язання і власний капітал, повинні порівнюватися з даними відповідних первинних облікових документів, в які вносяться записи.

Розглянемо більш докладно облік у ТОВ «Вантаж-Авто» на прикладі обліку заробітної плати.

У ТОВ «Вантаж-Авто» застосовується почасово-преміальна форма оплати праці, виражена у встановленні відповідних окладів. Величина заробленої плати при почасово-преміальній системі оплати праці встановлюється за формулою:

Сума заробленої плати за дійсно відпрацьований час + премія =
Заробітна плата

Заробітна плата виплачується персоналу ТОВ «Вантаж-Авто» в грошовій формі не рідше, ніж кожні півмісяця в зафіксовані колективним договором і правилами внутрішнього трудового розпорядку дні.

Узагальнення даних про поточну заборгованість співробітникам, як тих, що знаходяться у штаті, так і тих, які не перебувають в обліковому складі ТОВ «Вантаж-Авто», з оплати праці (за всіма типами заробітної плати, премій, допомоги, пенсій працюючим пенсіонерам та інших виплат), проводиться на рахунках:

661 «Розрахунки з персоналом з оплати праці»;

662 «Депонована заробітна плата».

За Кт 661 «Розрахунки з персоналом з оплати праці» показуються нарахування по оплаті праці, допомоги по державному соціальному страхуванню, пенсії та інші подібні суми. За Дт 661 «Розрахунки з персоналом з оплати праці» показуються стягнення з нарахованої суми і виплати заробітної плати.

При визначенні сум за щорічними та додатковими відпустками необхідно враховувати, що нараховані суми вводяться в фонд заробітної плати праці звітного місяця лише в розмірі, що припадає на дні відпустки в звітному місяці. При переході частини відпустки на наступний місяць

виплачена працівникам за ці дні сума відпускних оформляється в звітному місяці як виданий аванс і показується по Дт 661 «Інші аванси, видані персоналу» і Кт 301 «Каса в національній валюті».

На рахунку 662 «Депонована заробітна плата» показується заборгованість співробітникам по недержаній заробітній платі.

Аналітичний облік за рахунками 661 «Розрахунки з персоналом з оплати праці» і 662 «Депонована заробітна плата» здійснюється по кожному співробітнику ТОВ «Вантаж-Авто».

Поряд із здійсненням розрахунку сум належної працівникам заробітної плати, премій, соціальних виплат, бухгалтерія підприємства організовує облік цих сум на рахунках бухгалтерського обліку у відповідних регістрах.

Утримання із оплати праці здійснюються за загальним правилом з письмової згоди співробітника ТОВ «Вантаж-Авто», а при відсутності згоди - за рішенням суду. Незалежно від згоди працівника проводяться обов'язкові утримання з доходів фізичних осіб.

Податку на доходи фізичних осіб в утримання відводиться особливе місце, так як він виступає головним зобов'язанням співробітника перед бюджетом.

Облік утримань раніше виданих авансів в рахунок заробітної плати та на інші цілі. У ТОВ «Вантаж-Авто» заробітна плата виплачується двічі на місяць. Конкретні дні виплати заробітної плати за першу і другу половину місяця визначаються в трудовому договорі (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Облік утримання раніше виданих авансових платежів працівникам ТОВ «Вантаж-Авто»

Господарська операція	Проведення	
	Дебет	Кредит
Нараховано аванс працівникові організації	92	661
Видано аванс готівкою з каси	661	311
Утриманий раніше виданий аванс з заробітної плати працівника	661	92

Сума авансу знижує величину заробітної плати, яка належить до видачі співробітнику ТОВ «Вантаж-Авто» за підсумками місяця. Відповідно, при розрахунку заробітної плати за другу половину місяця знаходяться суми оплати праці за весь місяць, здійснюється її нарахування, а сума, що належить до видачі, знаходиться вже за вирахуванням величини авансу, виданого за першу половину місяця.

Також авансові платежі у ТОВ «Вантаж-Авто» видаються під звіт на господарські витрати, представницькі витрати, на відрядження. Виходячи з мети, на яку видається авансу на кожен вид авансових платежів відкриваються відповідні субрахунки.

ТОВ «Вантаж-Авто», як і будь-яка інша організація, веде облік касових операцій. Для ведення касових операцій в штаті ТОВ «Вантаж-Авто» є посада касира, який несе повну матеріальну відповідальність за збереження всіх отриманих ним грошових цінностей.

Всі операції, пов'язані з прийомом готівки, оформляються в первинних документах. Надходження грошей на підприємство можливо через: розрахунковий рахунок в банку; оплату за надані послуги. ТОВ «Вантаж-Авто» при отриманні грошових коштів в касу обов'язково оформляє прибутковий касовий ордер, чек або квитанцію касового апарату. Ордер підписується головним бухгалтером і касиром і завірений печаткою касира. В кінці робочого дня касир на всю готівкову виручку виписує один загальний прибутковий ордер.

ТОВ «Вантаж-Авто» зобов'язане зберігати свої грошові кошти в банку. У разі, якщо на кінець робочого дня в касі залишилися готівкові кошти, ТОВ «Вантаж-Авто» може зберігати їх в касі в межах встановленого ліміту. Ліміт і норма використання виручки, яка залишилася в касі, встановлюється відповідно до заявки-розрахунку на підставі угоди між ТОВ «Вантаж-Авто» і банком. Дана угода укладається щорічно в січні. ТОВ «Вантаж-Авто» може зберігати готівку понад ліміт протягом 3 днів для виплати зарплат, премій, допомог і пенсій.

Також важливим документом є бухгалтерський облік за звітний період - це реєстр, в якому підсумовуються витрати звітного періоду з точки зору витрат на реалізацію продукції (робіт, послуг) і витрат, не пов'язаних з виробничим процесом. Інформація про витрати за звітний період відображається у цьому рахунку на основі оборотів рахунків. Витрати по дебету рахунків витрат збираються з інформації в рахунках, відмінних від кредитів різних рахунків, і з даних у відповідних первинних облікових документах.

Облік кінцевого фінансового результату являє собою реєстр, в якому узагальнюється інформація про доходи та витрати за звітний період і відображається чистий прибуток (непокритий збиток) за звітний період.

Результати фінансово-господарської діяльності ТОВ «Вантаж-Авто», відображаються в звітності за звітний період, узагальнюються в зведеному звіті про фінансово-господарські операції. В кінці звітного періоду розраховується дебетовий і кредитовий оборот по кожному рахунку, а залишок віднімається в кінці звітного періоду.

2.3. Особливості складання фінансової звітності

ТОВ «Вантаж-Авто» є підприємством, яке здійснює незначну кількість господарських операцій, завдяки чому, відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік» та НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» може застосовувати спрощену форму формування бухгалтерської звітності, рекомендованої до застосування законодавством. Спрощена форма бухгалтерської звітності відповідно до ст. 1 Положення 25 включає в себе бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати. [24]. При цьому звіти можуть включати показники тільки по групах статей без їх деталізації за статтями. Згідно законодавства на малих підприємства у формах фінансової звітності, що представляються ними, можуть не наводитися статті через відсутність у таких суб'єктів малого підприємництва відповідних активів,

пасивів, господарських операцій.

У разі необхідності, підприємством можуть бути складені пояснення до бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати. Важливо відзначити, що згідно із законодавством в додатках до бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати наводиться лише найбільш важлива інформація, не повідомляючи якої неможливо провести оцінку фінансового становища суб'єкта малого підприємництва або фінансових результатів його діяльності.

При формуванні бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати ТОВ «Вантаж-Авто» для забезпечення достовірності бухгалтерської звітності дотримується таких принципів: нейтральність; цілісність; послідовність; сумісність; дотримання звітного періоду.

Звітним періодом річної фінансової звітності ТОВ «Вантаж-Авто» є календарний рік з 1 січня по 31 грудня.

Консолідований рахунок обліку фінансово-господарських операцій є регістром, який використовується на кінець звітного періоду для визначення наявності коштів і джерел їх походження, а також для складання фінансової звітності. Цей рахунок відкривається на відповідний звітний період і підсумовує фінансові та економічні операції за звітний період.

У стовпці «Номер і ім'я рахунки» цього рахунку відображаються всі рахунки, використані в бухгалтерському обліку, а в стовпці «20 ____ року» «_____» вказані види засобів та їх джерела походження на початок звітного періоду. Залишки на активних рахунках відображаються в розділі «дебет» цього стовпчика, а на пасивних рахунках - в розділі «кредит». У графі «Загальний оборот за _____ місяців (кварталів) 20 ____ року» цього рахунку відображається загальний оборот цих рахунків за звітний період. У стовпці «Залишок на «__ _____ 20 ____ р.» визначається сума доступного залишку на кінець звітного періоду по кожному з рахунків, що враховує активи, зобов'язання та власний капітал. У графі «Найменування рахунку» в цьому обліковому записі вказується назва відповідного

облікового запису, на якому ведеться об'єкт обліку.

Залишки на рахунках активів, пасивів та власного капіталу, відображені на цьому рахунку, переносяться в бухгалтерський баланс форми 1 – Бухгалтерський баланс, оборот по рахунках доходів і витрат за звітний період, форма 2 - Звіт про фінансові результати.

Фінансова звітність ТОВ «Вантаж-Авто» надається:

- органам державної податкової служби;
- власникам відповідно до установчих документів;
- органам державної статистики;
- іншим органам відповідно до законодавства.

Фінансова звітність ТОВ «Вантаж-Авто» надається у вигляді електронного документа. ТОВ «Вантаж-Авто» відповідно до законодавства будучи малим підприємством не зобов'язане публікувати свою фінансову звітність.

Таким чином спрощення складання звітності полягає в тому, що складаються тільки дві форми, причому тільки річні. При цьому форми Бухгалтерського балансу та Звіту про фінансові результати для малих підприємств відрізняються меншою кількістю статей, що потребують відображення, порівняно із повною фінансовою звітністю, яку заповнюють підприємства на загальній системі бухгалтерського обліку.

Статті балансу ТОВ «Вантаж-Авто» неодмінно підтверджуються ретельно проведеною інвентаризацією активів та зобов'язань. Інвентаризація проводиться в порядку, встановленому законодавством України. При цьому до подання річної фінансової звітності постійно діючими інвентаризаційними комісіями повинні бути відрегульовані виявлені в ході інвентаризації розбіжності фактичної наявності цінностей проти даних бухгалтерського обліку. Також повинні бути проведені інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованостей, які оформляються актами звірок або листами підтвердження сальдо взаєморозрахунків.

Форми фінансової звітності підписуються керівником ТОВ «Вантаж-

Авто» і особою, що здійснює функції бухгалтерського обліку та фінансового управління, тобто бухгалтером.

За даними річної фінансової звітності можна оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання у частині його ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники фінансового стану ТОВ «Вантаж-Авто» за даними річної фінансової звітності за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Зміна абсолютна	
				2018-2019	2018-2020
Ліквідність					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,115	0,188	0,286	0,073	0,171
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,422	0,850	1,058	0,428	0,636
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,650	1,125	1,511	0,474	0,860
Фінансові стійкість					
Коефіцієнт фінансової автономії	0,68	0,78	0,85	0,10	0,17
Коефіцієнт фінансового ризику	0,48	0,28	0,18	-0,20	-0,30
Ефективність та рентабельність					
Фондовіддача, грн/грн	3,01	3,04	2,86	0,03	-0,15
Продуктивність праці, тис. грн./особу	274,17	263,07	284,01	-11,10	9,84
Рентабельність активів, %	12,55	15,05	12,65	2,50	0,09
Рентабельність продукції, %	7,52	9,71	8,28	2,19	0,76
Рентабельність продажів, %	5,29	6,58	5,74	1,29	0,45

Наведені у табл. 2.3 показники фінансового стану та ефективності господарської діяльності відображають різні аспекти. Так, у першому блоці відображено показники ліквідності, які характеризують рівень платоспроможності підприємства у часі. За коефіцієнтом абсолютної ліквідності оцінюються можливості підприємства ТОВ «Вантаж-Авто» відповідати за найбільш терміновими зобов'язаннями. Рекомендованим значенням є $K > 0,2$. В нашому випадку у 2018-2019 роках підприємство мало деякі проблеми у забезпеченні абсолютної ліквідності, але вже за підсумками 12020 року коефіцієнт склав 0,286, що свідчить про достатній рівень абсолютної ліквідності. Узагальнюючим показником є коефіцієнт загальної

ліквідності, для якого рекомендованим є значення не менше 1.5. Аналогічно до інших коефіцієнтів ліквідності, лише у 2020 році ТОВ «Вантаж-Авто» вдалося забезпечити рекомендований рівень загальної ліквідності.

Другий блок показників фінансового стану представлений двома коефіцієнтами – автономії та ризику, які характеризують рівень фінансової стійкості підприємства та його незалежність від зовнішніх кредиторів. Рекомендованим значенням для коефіцієнта автономії є $K_{авт} \geq 0,5$. Це означає, що більша половина фінансових ресурсів підприємства сформована за рахунок власних коштів. Для ТОВ «Вантаж-Авто» коефіцієнт автономії впродовж всього досліджуваного періоду відповідав нормативному значенню. При цьому за підсумками 2020 року за рахунок нарощення статті «нерозподілений прибуток» коефіцієнт автономії зріс до 0,85.

Ефективність господарської діяльності оцінюється за показником фондівіддачі та продуктивності праці. На жаль, за показником фондівіддача зафіксовано негативну тенденцію, оскільки за підсумками 2020 року вона склала 2,84 проти 3,04 роком раніше. Це означає, що в середньому на кожен гривню коштів, включених в основні засоби прийшлося 2,86 грн отриманої виручки.

Узагальнюючими показниками відносної ефективності господарської діяльності підприємства є коефіцієнти рентабельності. У табл. 2.3 наведено результати розрахунків коефіцієнтів рентабельності активів, продукції та продажів.

В цілому, всі коефіцієнти рентабельності показують позитивну динаміку, що свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ МАЛОГО
ПІДПРИЄМСТВА «ВАНТАЖ-АВТО»

3.1. Рекомендації щодо удосконалення облікового процесу на підприємстві

Узагальнюючи результати вивчення діючої практики організації обліку та складання звітності на малому підприємстві «Вантаж-Авто» дослідження його облікової політики, було встановлено відповідність організації бухгалтерського обліку та облікової політики вимогам чинного законодавства та особливостям діяльності малого підприємства, а також визначені зони підвищеного ризику при перевірці однорідних груп господарських операцій (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Результати аналізу облікової політики ТОВ «Вантаж-Авто»

Елемент облікової політики	Нормативна база	Можливі варіанти	Варіант, закріплений в обліковій політиці	Примітка
1	2	3	4	5
Порядок організації бух обліку	Закон України «Про Бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (№996)	а) бухгалтерська служба; б) бухгалтер; в) спеціалізована організація за договором; г) керівник.	Бухгалтер	Повна відповідність
Форми первинних документів	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88	а) уніфіковані форми; б) спеціалізовані форми	Господарські операції оформляються первинними документами уніфікованих форм	Відповідність
Перелік осіб, які мають право підпису в первинних облікових документах	-	Законодавчо не встановлено, формується підприємством самостійно	Наводиться у додатку до облікової політики	-

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5
Графік документообігу	Закон України «Про Бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (№996)	Формується підприємством самостійно	Формується самостійно та приводиться в додатку до облікової політики.	Відповідність

Виникає необхідність впровадження такого поняття як раціоналізація облікової діяльності. Метою раціоналізації облікової діяльності у ТОВ «Вантаж-Авто» є не стільки спрощення процесів, що протікають на підприємстві, скільки їх поліпшення, за допомогою проведення різних заходів в рамках організації діяльності компанії. На малих підприємствах, до яких відноситься досліджуваний суб'єкт господарської діяльності, така раціоналізація, безумовно, повинна спиратися на рішення, які забезпечать оптимальне вибіркоче застосування норм, що спрощують бухгалтерський облік.

Перевіряючи розрахунки первинного обліку, необхідно звернути увагу на наявність всіх підтверджуючих документів, а в окремих випадках - провести зустрічні перевірки на підприємстві, при необхідності запросити в банку копії документів. Наприклад, якщо перевіряється первинна документація за розрахунками з постачальниками та підрядниками, то може заповнюватися наступний робочий документ (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Перевірка оформлення первинної документації

Дата перевірки	Найменування первинного документу	Дата документу	Номер документу	Зміст господарської операції	Висновок
12.12.20 р.	Акт виконаних робіт «Поставка запасних частин»	06.07.2020 р.	21	Виставлено акт за поставлену продукцію, який підписаний майстром, а не керівником організації.	Первинний документ оформлений з порушенням додатку до облікової політики.

При відсутності будь-яких первинних документів необхідно заповнювати відповідний підтверджуючий робочий документ, також необхідно отримати роз'яснення з приводу порушення у відповідального співробітника.

З метою удосконалення організації бухгалтерського обліку у ТОВ «Вантаж-Авто» також пропонується підвищення його оперативності та аналітичності, що в тому числі досягається за рахунок розробки та впровадження системи внутрішнього контролю (рис. 3.1).

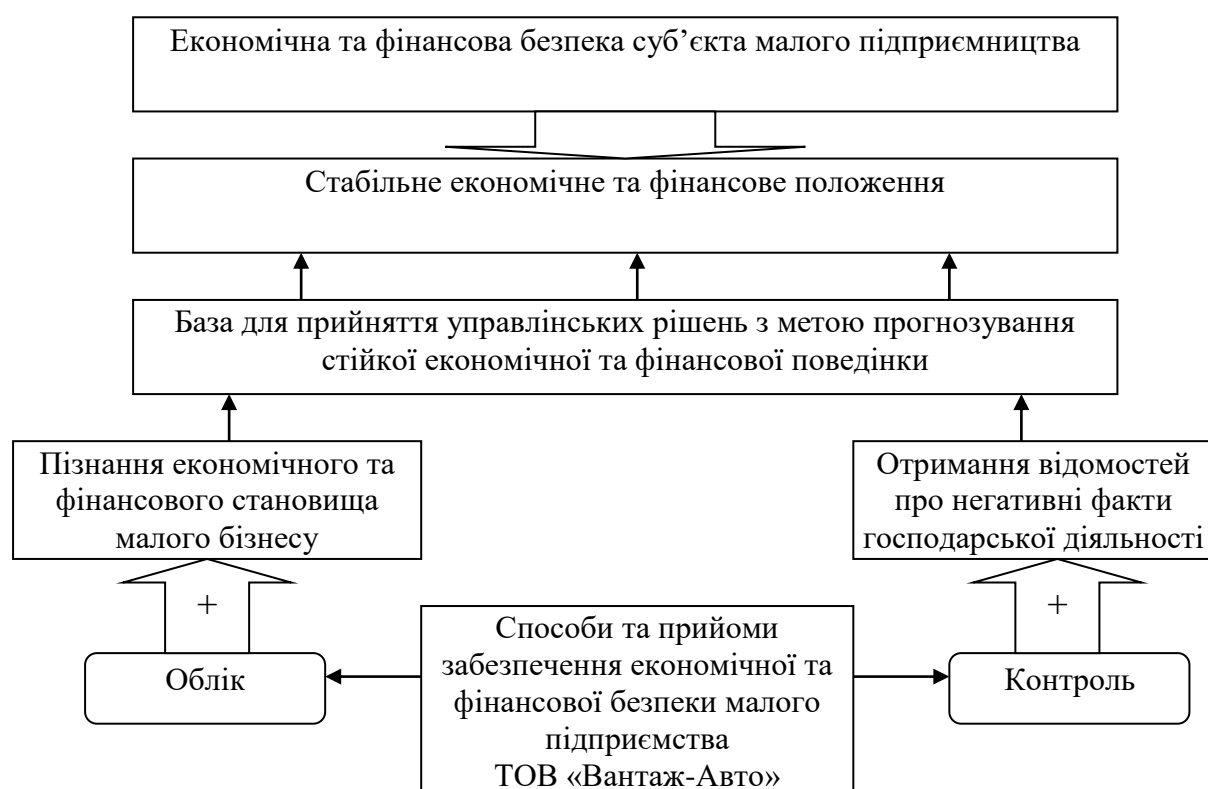

Рисунок 3.1 – Взаємозв'язок обліку та контролю в системі забезпечення економічної безпеки малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто»

Зазначимо, що методологія проведення внутрішнього контролю, так само як і методика оцінки його ефективності, в даний час законодавчо не встановлені. Відповідно, сьогодні не встановлено будь-які обмеження на процедури, способи та порядок реалізації внутрішнього контролю на підприємствах та в організаціях.

В першу чергу, у ТОВ «Вантаж-Авто» слід розробити спеціальний регламентує документ – «Положення про внутрішній контроль».

Оскільки підприємство ТОВ «Вантаж-Авто» є малим підприємством та здійснює відносно невелику порівняно із середніми та великими підприємствами кількість господарських операцій, то здійснювати внутрішній контроль в організації необхідно власними силами (без передачі даної функції на аутсорсинг). Призначення нового співробітника на посаду внутрішнього аудитора призведе до додаткових витрат, що для ТОВ «Вантаж-Авто» є недоречним. Внаслідок чого в розробленому Положенні про внутрішній контроль слід встановити, що обов'язки щодо здійснення внутрішнього контролю необхідно розподілити між співробітниками підприємства.

Уповноваженою особою за здійснення внутрішнього контролю в організації слід призначити головного бухгалтера. У його посадовій інструкції необхідно закріпити обов'язки, що стосуються внутрішнього контролю:

- 1) перевірка фінансової звітності, аналіз її достовірності, оцінка своєчасності складання та подання;
- 2) організація процесів уніфікації та стандартизації облікових процесів;
- 3) проведення суцільних ревізій та перевірок в підрозділах підприємства відповідно до затвердженого плану;
- 4) перевірка збереження та ефективності використання активів, контроль за доступом персоналу до активів та фінансової інформації;
- 5) проведення експертної оцінки проектів договорів, спостереження за тим, щоб в облікових документах своєчасно та повно відбивалися всі такі операції та їх результати;
- 6) вишукування та максимально ефективного використання внутрішніх резервів організації;
- 7) планування й оптимізація політики в області податків, витрат і доходів;

8) проведення вибіркових ревізій з метою виявлення та ліквідації заборгованостей і нестач, аналіз дебіторської і кредиторської заборгованостей, розробка оперативних рекомендацій щодо приведення їх до оптимальних розмірів;

9) розробка рекомендацій щодо зниження рівня ризиків та можливих втрат;

10) спостереження за роботою персоналу в частині фінансів, аналіз посадових інструкцій та оптимізація розподілу обов'язків персоналу. Внесення змін до положення про підрозділи і посадові інструкції.

Однак не варто забувати про те, що в процесі внутрішнього контролю повинен брати участь кожен співробітник ТОВ «Вантаж-Авто». Зосередження контрольних обов'язків у однієї уповноваженої особи веде до утруднення виявлення ненавмисних помилок, а також їх вчинення. Тому посадові обов'язки щодо здійснення внутрішнього контролю повинні фіксуватися в посадових інструкціях і розпорядчих документах, регламентуючи тим самим персональну відповідальність кожного співробітника за здійснення контрольних функцій.

Можлива структура Положення про внутрішній контроль для ТОВ «Вантаж-Авто» показана на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Рекомендована структура Положення про внутрішній контроль у ТОВ «Вантаж-Авто»

Пропоноване Положення включає в себе 7 розділів і розкриває статус даного нормативного документа, визначає поняття і принципи, цілі та завдання внутрішнього контролю, основні процедури внутрішнього контролю, уповноважених осіб і порядок внутрішньої взаємодії структурних підрозділів, а також їх відповідальність.

Внутрішній контроль ТОВ «Вантаж-Авто» повинен включати виконання наступних процедур:

- встановлення взаємопов'язаних цілей та завдань на різних рівнях управління, що не суперечать один одному;
- виявлення та аналіз потенційних ризиків;
- налагодження ефективного зв'язку підприємства з третіми особами, використання інформації з зовнішніх джерел для здійснення контролю;
- застосування адекватних методів обліку фактів господарського життя, перевірка правильності документообігу та бухгалтерських записів;
- перевірка збереження активів і майна підприємства;
- належне документування процедур внутрішнього контролю;
- здійснення контролю за своєчасним усуненням порушень, виявлених в результаті проведених перевірок і службових розслідувань;
- інші контрольні процедури.

Таким чином, запропоноване Положення про внутрішній контроль після затвердження керівництвом ТОВ «Вантаж-Авто» і введення його в дію закріпить обов'язок здійснювати внутрішній контроль, що сприятиме поліпшенню економічних показників малого підприємства і підвищить достовірність даних, представлених в бухгалтерській звітності.

3.2. Напрями вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємства малого бізнесу

Малі підприємства, до яких відноситься аналізоване підприємство ТОВ «Вантаж-Авто» досить сильно реагують на зміни у зовнішньому економічному, політичному та соціальному середовищі, порівняно з великими та середніми підприємствами. Малі підприємства частіше за великі можуть опинитися на межі банкрутства. Зазначені вищі особливості функціонування малих підприємств актуалізують питання підвищення ефективності бухгалтерського обліку та вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності.

Спрощення обліку та звітності не повинно обмежувати користувачів в актуальній та достатньо повній інформації для прийняття управлінських рішень. Дотримання подібного погляду на організацію бухобліку та звітності малого підприємства потребує пошуку шляхів вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто».

Розробка напрямів вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто» повинно вибудовуватися навколо трьох постулатів (рис. 3.3).

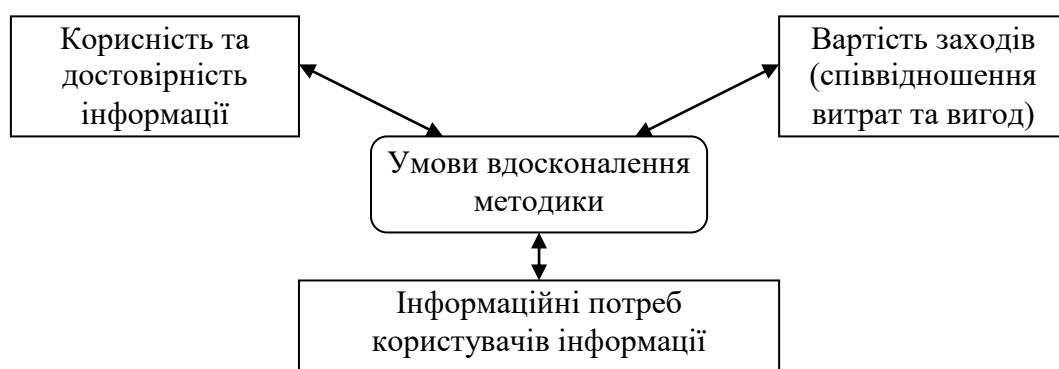

Рисунок 3.3 – Умови для вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності ТОВ «Вантаж-Авто» [8]

На якісні параметри фінансової інформації зі звітності малого підприємства прямий вплив здійснюють вартісні обмеження для їх забезпечення. Малі підприємства володіють відносно меншими обсягами грошових ресурсів, які мають змогу використовувати для покращення фінансової звітності. Саме тому для них передбачені спрощені варіанти та форми ведення бухгалтерського обліку, а також форми фінансової звітності.

В свою чергу, вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємства малого бізнесу найчастіше всього пов'язане зі збільшенням витрат.

З метою пошуку оптимального співвідношення між рівнем якісних характеристик фінансової звітності ТОВ «Вантаж-Авто» та витратами для їх забезпечення у табл. 3.3 узагальнено ці витрати за різними класифікаційними ознаками.

Таблиця 3.3 – Витрати на вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності ТОВ «Вантаж-Авто»

Класифікаційні ознаки	Види витрат	Витрати на фінансову інформацію	
		системи управління	зовнішніх користувачів
За видами понесених витрат	• Матеріальні витрати	+	-
	• Фінансові витрати	+	+
	• Трудові витрати	+	+
За напрямами здійснення витрат	• Витрати на збір фінансової інформації	+	-
	• Витрати на обробку фінансової інформації	+	-
	• Витрати на аналіз фінансової інформації	+	+
	• Витрати на перевірку фінансової інформації	+	-
	• Витрати на надання фінансової інформації (формування фінансових звітів)	+	-
	• Витрати на оцінку фінансової інформації	-	-
	• Витрати на порівняння фінансової інформації за різні періоди та різних підприємств	-	+
За метою здійснення витрат	• Витрати на розробку альтернативних управлінських рішень	+	+
	• Витрати на прийняття найбільш обґрунтованих рішень	+	-

Наведені у табл. 3.3 дані свідчать про те, що за класифікаційними ознаками витрати на вдосконалення інформації в показниках фінансової звітності поділяються на витрати за видами, напрямками та метою здійснення. При цьому, за першою ознакою всі види витрат несуть як зовнішні користувачі, так і система управління. Аналогічна ситуація спостерігається за такою ознакою як мета здійснення витрат, де і система управління і зовнішні користувачі мають нести витрати. Що стосується другої ознаки – «напряму здійснення витрат» - то за ним окремі витрати несе система управління, а інші покладаються на зовнішніх користувачів.

В будь-якому випадку наявність прямого зв'язку між розміром витрат та якісними характеристиками звітної інформації суб'єкта малого підприємництва надає можливість для проведення більш ґрунтовного аналізу між рівнем витрат та ефектом від покращення її якісних характеристик (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Очікувані ефекти від покращення якісних характеристик звітної інформації ТОВ «Вантаж-Авто»

Якісні характеристики інформації	Витрати на покращення якісних характеристик	Очікуваний економічний результат від покращення якісних характеристик
1	2	3
Дохідливість і зрозумілість	Витрати на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами	Можливості виходу на міжнародні ринки капіталу, товарів, робочої сили
	Витрати на формування спеціальних фінансових звітів для задоволення інформаційних потреб окремих зовнішніх користувачів	Формування більшого обсягу якісної фінансової інформації, задоволення інформаційних потреб окремих користувачів
Доречність і цінність інформації	Витрати на своєчасне складання фінансової звітності, складання періодичної звітності на вимогу зовнішніх користувачів	Зростання цінності інформації та її доречності, що дає змогу приймати своєчасні управлінські рішення
Достовірність інформації	Витрати на забезпечення достатнього рівня контролю на всіх етапах бухгалтерського обліку	Користувачі не здійснюють додаткові витрати на аналіз та оцінку фінансової інформації
	Витрати на більш професійний склад облікових працівників, витрати на контрольні процедури	Фінансова інформація не містить помилок і перекручень; такій інформації більшою мірою довіряють зовнішні користувачі

1	2	3
Порівнюваність, дохідливість і зрозумілість	Витрати на складання фінансової звітності за національними і міжнародними стандартами, оскільки різні користувачі мають різні інформаційні потреби	Різні користувачі (міжнародні та національні) мають можливість порівняння фінансових показників різних підприємств
Доречність, дохідливість, зрозумілість і зіставність	Витрати на складання пояснювальних записок, приміток до фінансової звітності, опису облікової політики, її змін	Користувачі мають можливість краще сприймати та аналізувати фінансовий стан та результати діяльності підприємства за різні періоди
Своєчасність	Витрати на своєчасне надання фінансової інформації, оскільки цінність її зменшується з часом	Збільшується впевненість зовнішніх користувачів у прийнятті економічних рішень: приймаються більш інформаційно обґрунтовані управлінські рішення

Отже, покращення якісних характеристик звітної інформації ТОВ «Вантаж-Авто» матиме позитивний ефект для зовнішніх та внутрішніх користувачів, який полягає у збільшенні її обсягів, підвищення якості та цінності з одночасним зменшенням витрат для зовнішніх користувачів для здійснення її оцінки та аналізу.

Як було зазначено вище, малі підприємства мають право складати фінансову звітність за спрощеною формою. Основними групами показників, що наводяться у спрощених формах фінансової звітності (баланс та звіт про фінансові результати) є необоротні та оборотні активи, власний капітал, зобов'язання, доходи та витрати. Для кожного з користувачів зазначені складові інформації мають різне значення та корисність, тому у табл. 3.4 здійснено оцінку її важливості та корисності за п'ятибальною шкалою.

Як свідчать дані табл. 3.4 кожний вид інформації має різний рівень важливості та корисності для користувачів цієї інформації. Найбільше значення для більшості користувачів є показники доходів малого підприємства, оскільки саме вони визначають рівень ефективності його господарської діяльності.

Таблиця 3.4 Важливість та корисність показників фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Вантаж-Авто» для різних користувачів

Користувачі (суб'єкти) фінансової інформації	Групи показників фінансової звітності					
	Балансу				Звіту про фінансові результати	
	Необоротні активи	Оборотні активи	Власний капітал	Зобов'язання	Доходи	Витрати
Власники та управлінський персонал	4	4	4	4	4	4
Постачальники і покупці	3	4	3	4	5	4
Кредитори	3	4	3	4	5	4
Інвестори	4	4	5	3	5	5
Податкові органи	1	1	1	3	3	3
Преса та населення регіону, місцеві органи влади	1	1	1	1	2	2

Орієнтуючись на представлені у табл. 3.4 оцінки підприємство ТОВ «Вантаж-Авто» може здійснювати більш глибоке розкриття окремих видів інформації у своїй фінансовій звітності залежно від того, інформаційні потреби якої групи користувачів інформації воно хоче задовольнити.

Проведені вище дослідження та розробка класифікації витрат, їх зв'язку з якісними характеристиками фінансової інформації, шкали оцінки показників фінансової звітності в розрізі окремих користувачів дають змогу малому підприємству ТОВ «Вантаж-Авто» приймати більш обґрунтовані рішення щодо доцільності розкриття фінансової інформації в межах кожної групи показників балансу та звіту про фінансові результати, а також необхідності і доцільності розкриття додаткової інформації в примітках і пояснювальних записках та складання фінансової звітності за міжнародними стандартами з урахуванням інтересів окремих груп споживачів.

ВИСНОВКИ

Мале підприємство поряд з іншими видами підприємств та формами приватного підприємництва (мікропідприємство, приватний підприємець) відноситься до малих форм господарювання. При цьому мале підприємство не є організаційно-правовою формою, а характеризує лише розміри підприємства, які визначають переліком критеріїв, відповідно до яких підприємство може бути віднесено до малих. Критеріями для віднесення підприємств до мікропідприємства, малого, середнього чи великого в Україні є: середньооблікова чисельність працівників (мале – від 11 до 50 осіб); балансова вартість активів (мале – від 350 до 4000 тис. євро) та чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) (мале – від 700 до 8000 тис. євро). Встановлення вартісних критеріїв в еквіваленті євро дозволяє прив'язати вітчизняні нестабільні умови (інфляція) до стабільної грошової одиниці ЄС.

Запорукою успішної діяльності малих підприємств є вибір концепції організації бухгалтерського обліку. У найбільш загальному вигляді етапи, що визначають концепцію організації бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу, можуть бути представлені в наступній послідовності: 1) визначення обсягу господарських операцій, їх типізація і вибір порядок відображення в системі бухгалтерського обліку в ув'язці з вимогами податкового законодавства; 2) вибір організаційної форми бухгалтерського обліку в залежності від виду підприємницької діяльності, обсягу фінансово-господарських операцій, застосовуваної системи оподаткування та рівня автоматизації облікового процесу; 3) вибір форми бухгалтерського обліку в залежності від інформаційних потреб управління і контролю, автоматизації облікових процедур; 4) визначення обсягу звітної інформації відповідно до облікової моделі, що ґрунтується на виконанні завдання інформаційного забезпечення управління та формування звітності, включаючи проведення необхідного контролю та аудиту.

Особливості організації та ведення бухобліку малими підприємствами

проявляються у методиці складання фінансової звітності. У відповідності з діючими в Україні нормативно-правовими документами малі підприємства приймають самостійне рішення про вибір форм ведення бухгалтерського обліку і звітності. Основна можливість ведення спрощеної форми бухгалтерської (фінансової) звітності затверджується п. 3 статті 11 Закону України № 996-XIV. Поняття спрощеної форми бухгалтерської (фінансової) звітності передбачає усічення її складу (дві форми: баланс та звіт про фінансові результати) та періодичності подання користувачам.

Мале підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Вантаж-Авто» є вітчизняним підприємством, що здійснює свою господарську діяльність у сфері надання послуг з перевезення вантажів автомобільним транспортом. Організаційна структура підприємства є лінійною, яка для малого підприємства є найбільш оптимальною та ефективною. За показниками господарської діяльності підприємство за трьома критеріями відноситься до малих. У 2020 році: чисельність – 26 осіб (від 11 до 50 осіб); балансова вартість активів – 3350,6 тис. грн. (від 350 до 4000 тис. грн.) та виручка від реалізації – 7384,3 тис. грн. (від 700 до 8000 тис. грн.). Впродовж всього досліджуваного періоду підприємство було прибутковим, однак у 2020 році відбулося незначне зменшення прибутку порівняно з 2019 роком до 423,78 тис. грн. Але незважаючи на це, в цілому показники господарської діяльності свідчать про добре фінансове становище господарюючого суб'єкта.

Організацію бухгалтерського обліку та звітності здійснює керівник ТОВ «Вантаж-Авто». Бухгалтерська служба складається з однієї особи - головного бухгалтера. ТОВ «Вантаж-Авто» добровільно обрала спрощена процедура бухгалтерського обліку на підставі національного стандарту бухгалтерського обліку. Зазначена спрощена процедура передбачає наступні етапи бухгалтерського обліку у ТОВ «Вантаж-Авто»: документування всіх фінансово-господарських операцій; запис інформації, відображеної в первинних облікових документах, у відповідних облікових регістрах;

підготовка фінансової звітності.

Всі господарські операції підприємства оформляються підтверджуючими документами. Початкові бухгалтерські документи готуються під час або після здійснення фінансово-господарських операцій. Первинні бухгалтерські документи складаються як в стандартних формах, встановлених законодавством, так і в формах, розроблених ТОВ «Вантаж-Авто» відповідно до вимог законодавства.

ТОВ «Вантаж-Авто» як підприємство малого бізнесу представляє тільки річний фінансовий звіт, що складається з форми 1 - бухгалтерського балансу і форми 2 - звіт про фінансові результати. Звітним періодом річної фінансової звітності є календарний рік з 1 січня по 31 грудня. При цьому форми Бухгалтерського балансу і Звіту про фінансові результати для малих підприємств є усіченими, тобто в них представлені лише основні статті без відповідної деталізації.

Щоб удосконалити організацію бухгалтерського обліку та звітності у ТОВ «Вантаж-Авто», слід підвищити його оперативність та аналітичність. Для цього треба впорядкувати, уніфікувати і стандартизувати процес документування з урахуванням вимог автоматизованої обробки облікових даних на персональному пристрої. Скорочення витрат часу і праці на збір, реєстрацію, накопичення, зберігання, обробку та передачу інформації в умовах автоматизації досягається завдяки широкому застосуванню новітніх засобів безпосередньо в процесі вдосконалення господарських операцій.

Однією з ключових проблем бухгалтерського обліку в ТОВ «Вантаж-Авто» є недостатність контролю. Тому було запропоновано розробити та впровадити систему внутрішнього контролю. В першу чергу ТОВ «Вантаж-Авто» слід розробити спеціальний регламентує документ: Положення про внутрішній контроль. Оскільки ТОВ «Вантаж-Авто» є малим підприємством, яке здійснює порівняно невелику кількість операцій, то здійснювати внутрішній контроль організації необхідно власними силами (без передачі даної функції на аутсорсинг). Призначення нового співробітника на посаду

внутрішнього аудитора призведе до додаткових витрат, що для ТОВ «Вантаж-Авто» є недоцільним. Внаслідок чого в розробленому Положенні про внутрішній контроль слід встановити, що обов'язки щодо здійснення внутрішнього контролю необхідно розподілити між співробітниками малого підприємства.

Запропоноване Положення про внутрішній контроль після затвердження керівництвом ТОВ «Вантаж-Авто» і введення його в дію закріпить обов'язок здійснювати внутрішній контроль, що сприятиме поліпшенню економічних показників малого підприємства і підвищить достовірність даних, представлених у бухгалтерській звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банера Н.П., Гелей Л.О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. №1 (71). 55-62.
2. Безверхий К.В. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 11/12. С. 40-50.
3. Бондарчук Н.В. Актуальні питання складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. *Журнал "Інвестиції: практика та досвід"*. 2012. №2. С. 42-45
4. Гнатенко І. А. Особливості функціонування сучасного малого підприємництва як органічного елементу ринкової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 2(1). С. 214-217.
5. Гнатенко Є.П., Соболева І. В. Порівняння фінансової звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва України та країн ЄС. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 537-541.
6. Говорушко Т.А., Буняк В.Л., Говорушко С.С. Аналіз теоретичних підходів до трактування малого підприємництва і малого бізнесу як загальнонаукових суміжних понять. *Економічні науки*. 2017. № 27. С. 10-14.
7. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В.М. 2014. 384 с.
8. Гоголь Т. Напрями вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємств малого бізнесу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 12. С. 3-11.
9. Господарський кодекс України: закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV з останніми змінами та доповненнями № 1396-IX від 15.04.2021 р.. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 14.05.2021).

10. Даньків Й.Я. Формування обліково-аналітичної інформації для оцінки діяльності суб'єктів підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2019. Вип. 2 (54). С. 116-121.

11. Довбуш А.В., Давидовська Г.І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2020. №5-6 (84). С. 162-167.

12. Єзгор Л.О. Теоретичні основи сентенцій “мале підприємництво” та “малий бізнес” в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія: економічна*. 2009. Вип. 41. С. 423-428.

13. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

14. КВЕД-2010 перелік секцій види економічної діяльності: офіційний сайт Державної служби статистики України URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html (дата звернення: 14.05.2021).

15. Кучер С. В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. Випуск 9-1. Ч. 1. С. 208-211.

16. Лайчук С.М., Поліщук І.Р. Актуальні питання ведення обліку суб'єктами малого підприємництва за національними стандартами. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 51. С. 310-314.

17. Мазоль С.И. Экономика малого бизнеса: учеб. пособие. Минск: Кн. дом, 2014. 272 с.

18. Марку О.В., Сахарук М.О. Особливості організації обліку у суб'єктів малого підприємництва. *Молодий вчений*. 2020. №10 (86). С. 223-228.

19. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства

фінансів України 15.06.11 № 720. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

20. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України 04.06.2009 № 390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0390555-09#Text> (дата звернення: 24.04.2021).

21. Міжнародний стандарт фінансової звітності для підприємств малого та середнього бізнесу (МСФЗ для підприємств МСБ) URL: <http://www.ifrs.org.ua/wp-content/uploads/2013/06/MSFO-dlya-predpriyatij-MSB.pdf> С. 2-23 (дата звернення: 20.05.2019).

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73 з останніми змінами та доповненнями № 226 від 31.05.2019 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»: Наказ Міністерства фінансів України 18.06.2001 № 303 з останніми змінами та доповненнями № 588 (z1020-20) від 29.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01> (дата звернення: 14.05.2021).

24. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» від 25 лютого 2000 р. № 39. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0161-00> (дата звернення: 15.05.2021).

25. Нечивілова Н. І. Концептуальне осмислення базових категорій підприємницької діяльності «малий бізнес», «мале підприємництво», «мале підприємство». Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ "ХПІ". 2011. №

26. С. 148-155.

26. Панухник О.В., Голич Н.С. Погляд на категорію «малий бізнес» у призмі сучасного бачення та європейських підходів. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль: ТНТУ, 2019. Том 58. № 3. С. 90-97.

27. Побережець О.В., Шмагіна В.В., Гусев А.О. Вплив державної податкової політики на конкурентоспроможність суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. Вип. 4 (47) Том 21. С. 49-69.

28. Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.05.2021).

29. Подолянчук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2017. №. 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5536> (дата звернення: 14.05.2021).

30. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказом Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.1995 р. з останніми змінами та доповненнями № 565 від 20.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

31. Портер М. Конкуренція / М. Портер; Пер. с англ. Москва: Издательский дом «Вильямс», 2016. 608 с.

32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 року з останніми змінами та доповненнями № 2545-VIII від 18.09.2018, ВВР, 2018, № 44, ст.354 URL: <https://zakon.help/law/996-XIV/edition16.11.2018#o36> (дата звернення: 24.04.2021).

33. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Закон України № 2275-VIII від 6 лютого 2018 року з останніми змінами та доповненнями № 540-IX від 30.03.2020, ВВР, 2020, № 18, ст.123. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n386> (дата звернення: 14.05.2021).
34. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство: облік та оподаткування*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/243/231/> (дата звернення: 14.05.2021).
35. Романченко Ю. О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 180-183.
36. Синицький А.І. Особливості організації обліку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник Харківського торговельно-економічного університету*. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/214.pdf> (дата звернення: 14.05.2021).
37. Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 № 186. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01> (дата звернення: 16.05.2021).
38. Топоркова О. А. Облікова система малих підприємств України в контексті законодавчих змін. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2020. № 11 (43), т. 3. С 55-61.
39. Хоча Н. В. Перспективи вдосконалення форм фінансової звітності малих підприємств. *Бізнес-Інформ*. 2018. №3. С. 259-263.
40. Чабанюк О.М., Фурман Е.В. Методика складання та основні вимоги до фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.4. С. 276-280.
41. Черняєва О.В., Гриненко А.Ю. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 8. С. 33-38.